

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Europos studijų magistro programa

VIKTORIJA MISĖKAITĖ

II kurso studentė

TAIVANO KLAUSIMO PATEKIMAS Į LIETUVOS POLITINĘ DARBOTVARKĘ

Darbo vadovas: Jean Monnet Chair profesorius, dr. Ramūnas Vilpišauskas

Vilnius, 2022 m. gegužės 16 d.

Magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data) (v., pavardė) (parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data) (Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Misėkaitė V. Taivano klausimo patekimas į Lietuvos politinę darbotvarkę: Politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas R. Vilpišauskas. – V., 2022. – 50 p.

Reikšminiai žodžiai: Taivanas, Taivaniečių atstovybės atidarymas Lietuvoje, klausimo patekimas į politinę darbotvarkę, antagonistinė politika Kinijos atžvilgiu, daugelio srovių modelis.

Šiame darbe nagrinėjamas Lietuvos ir Taivano glaudesnių ryšių užmezgimas 2021 m. bei Taivaniečių atstovybės Lietuvoje klausimo patekimas į Lietuvos politinę darbotvarkę, remiantis John Kingdon daugelio srovių modeliu. Taip pat svarstoma, kokią įtaką patekti šiam klausimui į politinę darbotvarkę turėjo bendras užsienio politikos krypties pokytis Kinijos atžvilgiu po 2020 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų. Taip pat nagrinėjami pagrindinių veikėjų pozicijų pokyčiai kilus ginčui dėl Taivaniečių atstovybės pavadinimo.

Turinys

Įvadas.....	5
1. Literatūros apžvalga.....	9
2. Daugelio srovių modelis.....	11
2.1. Problemos srovė.....	13
2.2. Politikos srovė.....	15
2.3. Viešosios politikos srovė.....	16
2.3. Politikos langas.....	17
3. Tyrimo metodologija	19
3.1. Duomenų atranka, analizės metodas ir tyrimo etapai.....	22
4. Tyrimo rezultatai.....	23
4.1. Problemos srovės kintamųjų nagrinėjimas.....	24
4.2. Politikos srovės kintamųjų nagrinėjimas	31
4.3. Viešosios politikos srovės kintamųjų nagrinėjimas	34
4.3. Politikos lango atsivėrimas.....	36
Išvados.....	40
Literatūros sąrašas.....	42
Summary	50

Įvadas.

2021 m. lapkričio 18 d. Lietuvoje pradėjo veikti Taivaniečių atstovybė. Kitur pasaulyje Taivano atstovybės veikia sostinės Taipėjaus vardu, nusistovėjus tarptautiniam sutarimui, kad toks pavadinimas neprieštarauja „vienos Kinijos“ politikai, neleidžiančiai Taivano traktuoti kaip atskiros valstybės, todėl Lietuvos sprendimas leisti Taivano salos atstovybei šalyje veikti taivaniečių vardu itin įpykdė Kiniją, protestuojančią dėl bet kokių Taivano mėginimų veikti kaip nepriklausomai valstybei.¹ Dar tų pačių metų vasarą paskelbus, kad Taivas atidarys atstovybę Lietuvoje, Kinija atšaukė savo ambasadorių ir pareikalavo, kad Lietuva padarytų tą patį. Lapkritį Pekinas oficialiai pažemino diplomatinio atstovavimo lygį su Lietuva iki reikalų patikėtinių, o gruodžio mėnesio viduryje visi Lietuvos atstovybės Kinijoje darbuotojai paliko Pekiną ir grįžo į Lietuvą. Tiesioginis ambasados paslaugų teikimas buvo suspenduotas.² Vėliau Lietuvos verslininkai pranešė, kad Kinijos partneriai atšaukė visus užsakymus,³ o prekės, už kurias jau yra sumokėta, kurios jau yra uostuose, nebuvo kraunamos į konteinerius.⁴ Taip pat Kinija sustabdė krovinius traukinius į Lietuvą, maisto eksporto leidimų išdavimą, sumažino Lietuvos įmonėms kredito limitus ir pakėlė kainas, be to, išbraukė Lietuvą iš muitinės sistemų.⁵ Galiausiai Kinija pradėjo veikti per kitas valstybes: pavyzdžiui, Lietuvos lazerių sektorius susidūrė su stojančiu eksportu į JAV ir kitas šalis, kuriose lietuviški komponentai integruojami į didesnes sistemas ir vėliau parduodami Kinijai.⁶

Šis prekybos karas yra matomiausia įtampa Lietuvos ir Kinijos santykiuose išraiška, kuri prasidėjo dar 2019 metais Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentui pirmą kartą paminėjus Kinijos

¹ Saulius Jakučionis, Augustas Stankevičius, Jūratė Skėrytė, „Taivaniečių atstovybė Lietuvoje pradeda darbą“, LRT, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1545263/taivanieciu-atstovybe-lietuvoje-pradeda-darba>

² 15min, „Lietuvos atstovybė Kinijoje – tuščia: diplomatai grįžo namo“, 15min, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lietuvas-atstovybe-kinijoje-tuscia-diplomatai-grizo-namo-56-1614120>

³ LTA, LRT RADIJAS, LRT.lt, Roma Pakėnienė, BNS, „Landsbergis apie Kinijos trikdžius Lietuvos verslui: dėl to oficialiai kreipsimės į Europos Komisiją“, LRT, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1556300/landsbergis-apie-kinijos-trikdzius-lietuvas-verslui-del-to-oficialiai-kreipsimes-i-europos-komisija>

⁴ Žyngintas Abromaitis, LRT TV naujienų tarnyba, LRT.lt, „Pekino spaudimą pajuto ir „Volfas Engelman“ – partneriams atšaukus užsakymus, nutrūko kone dešimtmetį trukęs įdirbis Kinijoje“, LRT, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1567153/pekino-spaudima-pajuto-ir-volfas-engelman-partneriams-atsaukus-uzsakymus-nutruko-kone-desimtmeti-trukes-idirbis-kinijoje>

⁵ BNS, „LPK viceprezidentas: Vokietijos palaikymo nesulauksime santykiuose su Kinija“, LRT, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1582182/lpk-viceprezidentas-vokietijos-palaikymo-nesulauksime-santykiuose-su-kinija>

⁶ Delfi.lt, „Vizbaras: produkto negalime eksportuoti ne tik į Kiniją, bet ir Vokietiją, Belgiją, kitas šalis“, Delfi.lt, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.delfi.lt/verslo-pozioris/diskusijos/vizbaras-produkto-negalime-eksportuoti-ne-tik-i-kinija-bet-ir-vokietija-belgija-kitas-salis.d?id=89178271>

šnipinėjimą grėsme nacionaliniam saugumu.⁷ Vėliau sekė konfliktas Vilniuje vykusiame mitinge, skirtame palaikyti protestus Honkonge.⁸ Tuo metu opozicijoje buvę Seimo nariai Laurynas Kasčiūnas, Mantas Adomėnas, Audronius Ažubalis, Žygimantas Pavilionis, Ingrida Šimonytė ir mišrios Seimo narių grupės frakcijos narys Vytautas Bakas išreiškė susirūpinimą dėl Lietuvos ir Kinijos santykių, Lietuvos dalyvavimo Kinijos bei septyniolikos Vidurio ir Rytų Europos šalių bendradarbiavimo formate, vadinamame „17+1“.⁹ 2020 m. lapkričio 5 d. valdančiąją koaliciją sudarę konservatoriai, Liberalų sąjūdis ir Laisvės partija pareiškė ginsiantys kovotojus už laisvę visame pasaulyje – „nuo Baltarusijos iki Taivano“. 2021 m. gegužės mėnesį Lietuvos Parlamentas pasmerkė Kinijos pareigūnų elgesį uigūrų musulmonų mažumos atžvilgiu,¹⁰ tačiau ryškiausias naujos Lietuvos vertybinės užsienio politikos ženklas buvopo kelių dienų įvykęs Lietuvos pasitraukimas iš „17+1“ formato, kartu raginant ir kitas Rytų ir Vidurio Europos valstybes imtis tokių pat veiksmų.¹¹

Europos Sąjungos (toliau – ES) santykių su Kinija laipsniškas blogėjimas pastebimas nuo 2013 metų.¹² Pasikeitęs požiūris į didžiausią ES prekybos partnerę pirmą kartą buvo įvardytas 2016 metais priimtoje ES strategijoje, o 2019 m. kovo mėnesį dar kartą pabrėžtas bendrame Europos Komisijos ir vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai komunikate. Nurodyta, kad Kinijos teikiamų iššūkių ir galimybių pusiausvyra laikui bėgant pasikeitė, todėl ES dabar Kiniją vienu metu (skirtingose politikos srityse) laiko ir bendradarbiavimo, derybų partnere, ir ekonomine konkurente, sisteme varžove. Nurodoma, kad siekiama veiksmingai ir nuosekliai bendradarbiauti su Kinija, remiantis ES vertybėmis ir interesais.¹³ Tokį požiūrio į Kiniją pokytį kai kuriais atvejais galime pastebėti ir ES institucijų veiksmuose, pavyzdžiui, ES pritaikius sankcijas prieš keturis valdančiosios partijos ir Sindziango regiono vietos valdžios pareigūnus dėl jų veiksmų musulmonų uigūrų mažumos

⁷ BNS, „Augant įtampai dėl „Huawei“, S. Skvernelis priėmė Kinijos ambasadorių“, Verslo žinios, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2019/03/20/augant-itampai-del-huawei-s-skvernelis-prieme-kinijos-ambasadoriu>

⁸ Ivana Karásková, Alicja Bachulska, Ágnes Szunomár, Stefan Vladislavjev, Una Aleksandra Bērziņa-Čerenkova, Konstantinas Andrijauskas, Liisi Karindi, Andreea Leonte, Nina Pejić, Filip Šebok, *Empty shell no more: China's growing foot print in Central and Eastern Europe* (Praha: ASSOCIATION FOR INTERNATIONAL AFFAIRS (AMO), 2020), 19.

⁹ Lietuvos Respublikos Seimas, *Seimo rezoliucijos „Dėl Lietuvos ir Kinijos santykių“ projektas*, Vilnius, 2019 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/62656bf0289a11ea8f0dfdc2b5879561?positionInSearchResu> (žiūrėta 2022 m. sausio 5 d.)

¹⁰ Augustas Stankevičius, BNS, „Įtampa tarp Lietuvos ir Kinijos: tuzinas svarbiausių įvykių, atšaldžiusių santykius“, LRT, 2022 sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1549686/itampa-tarp-lietuvos-ir-kinijos-tuzinas-svarbiausiu-ivykiu-atsaldziusiu-santykius>

¹¹ Elzbieta Reivytytė, ELTA, „Lietuva pasitraukė iš Kinijos „17+1“ bloko Rytų Europoje, tai daryti ragina ir kitas ES šalis“, LRT, 2022 sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1415203/lietuva-pasitrauke-is-kinijos-17plus1-bloko-rytu-europoje-tai-daryti-ragina-ir-kitas-es-salis>

¹² Ieva Giedraitytė, „Kaip formuojama ES UP. Kinijos atvejis“, ES išorinių santykių seminaras, Vilniaus Universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2021 m. rugsėjo 20 d.

¹³ European External Action Service, „EU-China Relations fact sheet“, European External Action Service, 2022 sausio 5 d. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/34728/eu-china-relations-factsheet_en

atžvilgiu, o vėliau Europos Parlamentui įšaldžius ES ir Kinijos Visapusiško susitarimo dėl investicijų priėmimą po Kinijos atsakomųjų sankcijų. Tuometinio Europos Parlamento pirmininko Davido Sassoli griežta, atvirai Kiniją smerkianti retorika („(...) nepriimtina (...) žmogaus teisės yra nepaminamos teisės...“),¹⁴ tik dar kartą parodė, kad suvokiama ES aktyvių ir koordinuotų veiksmų Kinijos atžvilgiu būtinybė, siekiant apsaugoti Europos ekonominius ir politinius interesus.

Europos Komisija, vadovaujama pirmininkės Ursulos von der Leyen, pabrėžė „europietišką kelią“, t.y. ES laikosi tvirtos pozicijos Pekino atžvilgiu, tačiau skirtingai nei, pavyzdžiui, Donaldo Trumpo administracija Jungtinėse Amerikos Valstijose, kuri prekybos konfliktuose su Pekinu naudojo „Taivano kortą“, iki šiol ES nesiejo santykių su Kinija ir Taivano klausimo.¹⁵ Edward Newman ir Gëzim Visoka 2018 m. teigė, kad oficiali ES pozicija Taivano atžvilgiu atitinka „Vienos Kinijos“ principą – ES pripažįsta tik Kinijos Liaudies Respubliką, todėl neturi diplomatinių ar formalių politinių santykių su Taivanu. Visuose politikos dokumentuose aiškiai teigiama, kad „ES nepripažįsta Taivano“. ES bendroji pozicija Taivano atžvilgiu yra tokia, kad jis turėtų išspręsti nesutarimus su Kinija taikiu dialogu, turi būti vengiama bet kokio jėgos panaudojimo ar grasinimų.¹⁶ Mokslininkas György Iván Neszmélyi, ištyręs ES ir Taivano prekybinius santykius, pastebi didelę dilemą, kuri galimai lemia tai, kad ES nenori įsitraukti į prekybinius karus. Pirmiausia, rimtesni prekybos susitarimai su Taivanu kirstųsi su Vienos Kinijos politika, kurios ES vis dar laikosi. Be to, kai kuriais aspektais atrodo, kad Taivano ekonomika yra beveik visiškai priklausoma nuo Kinijos, nes žemyninė Kinija ir Taivas susilieja į savotišką laisvosios prekybos zoną, tad Taivanui sunku siekti išsaugoti savo konkurencingumą ir santykinę laisvę (*de facto* nepriklausomybę). Teigiama, kad nors per 10 metų laikotarpį (2004 m. –2015 m.) ES eksportas į Taivaną išaugo maždaug 50 proc., tuo metu Taivano eksportas į ES šalis per tą patį laikotarpį daugiau ar mažiau išliko nepakitęs, todėl tikėtina, kad ES ir Taivano ekonominiai ryšiai ne itin stiprės ateityje.¹⁷ O Pasha L. Hsieh teigia, kad ES bendravimo su nepripažintais subjektais strategijos rodo unikalią politiką, kuri balansuoja tarp nepripažinimo ir ekonominio bendradarbiavimo. Dėl Taivano klausimo Briuselyje yra jaučiamas itin ribotas spaudimas dėl silpnos Taivano emigrantų bendruomenės Europoje, silpno klausimo iškėlimo ES žiniasklaidoje, Taivano nevyriausybinių organizacijų menkumo, ribotų Taivano tyrimų Europos universitetuose ir

¹⁴Gagantika Sidhu, Iliriana Gjoni “EU as the global guardian of human rights: myth or reality” European Policy Review, Vol. 4, No. 1, 2021, 17.

¹⁵ Pasha L. Hsieh “Rethinking non-recognition: The EU’s Investment Agreement with Taiwan under the One-China Policy” Leiden Journal of International Law, 33, 2020, 707.

¹⁶ Edward Newman, Gëzim Visoka “The European Union’s practice of state recognition: Between norms and interests” Review of International Studies, Vol. 44, part 4, 2018, 772-773.

¹⁷György Iván Neszmélyi “Economic and social factors in Taiwan’s competitiveness with special focus on the Taiwan-EU trade relations”, Studia Mundi – Economica, Vol. 6. No. 1., 2019, 169.

partnerystės su Europos universitetais. Tačiau pastebima, kad ES santykiai su Taivanu yra gerai struktūrizuoti. Taivanas nėra nei Azijos ir Europos susitikimo (ASEM), nei Pietryčių Azijos valstybių tarptautinės organizacijos (ASEAN) narys, tačiau ES aktyvus darbas sudarant sutartis, derantis dėl dvišalių regioninių prekybos susitarimų pasirašymo rodo, kad ji palaipsniui juda link „prekybos visiems“ (angl. *tradeforall*) tikslo. Taigi, nors nei viena iš 27 ES valstybių narių nepripažįsta Taivano, ES nurodo, kad abi pusės „jungia tos pačios demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir teisinės valstybės vertybės ir todėl siekia glaudesnio bendradarbiavimo ten, kur susilieja jų interesai ir vertybės.“¹⁸ Tuo tarpu vienos Europos Sąjungos valstybės narės labiau palaiko Taivaną dėl jo įsipareigojimo demokratijai ir žmogaus teisėms, o kitos – dėl plataus prekybos ir investicijų tinklo su Kinija – atsargiau žiūri į santykių užmezgimą ir prieštarauja bet kokiems santykiams su Taivano valdžia. Tad pastebime, kad, kaip ir Kinijos klausimu, palyginus su ES institucijomis, bendrų veiksmų ir pozicijos demonstravimo tarp ES valstybių narių, o svarbiausia - Vokietijos ir Prancūzijos, dėl to, ar reikia ginti pamatines Bendrijos vertybės, ar vis dėlto labiau puoselėti ekonominius saitus su Kinija, iki šiol nebuvo.¹⁹ Todėl šiame magistro darbe bus nagrinėjama problema, kodėl viena ES valstybė narė išdrįso priimti potencialiai Kiniją galintį suerzinti sprendimą dėl leidimo atidaryti Taivaniečių atstovybę, kurio iki tol nesiryžo imtis Europos Sąjunga ir didžiosios jos valstybės narės.

Darbo tikslas yra parodyti, kaip Lietuvoje į politinę darbotvarkę buvo iškeltas Taivaniečių atstovybės atidarymo, pavadinimo klausimas, kokios buvo pagrindinių veikėjų/institucijų pozicijos. Darbe keliami uždaviniai:

1. Pateikti klausimo įkėlimo į nacionalinę politinę darbotvarkę koncepciją ir tai sąlygojančius veiksnius.
2. Atskleisti, kaip į Lietuvos politinę darbotvarkę pateko Taivano atstovybės atidarymo, pavadinimo klausimas.
3. Suformuoti metodologiją, kuri padėtų įgyvendinti pagrindinį tyrimo tikslą.
4. Surinkti ir nagrinėti duomenis, naudojant kokybinį pirminių ir antrinių šaltinių turinio analizės, proceso sekimo metodus, kuriais bus nagrinėjami Lietuvos užsienio politikos formuotojų ir šiuo

¹⁸ Pasha L. Hsieh, *Rethinking non-recognition*, 694.

¹⁹ Žyngintas Abromaitis, LRT TV naujienų tarnyba, LRT.lt, „Lietuvos konfliktas su Kinija tapo sudėtinga dilema Europos Sąjungai: svarbiau Bendrijos vertybės ar ekonominė nauda?“, LRT, žiūrėta 2022 m. sausio 9 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1571727/lietuvos-konfliktas-su-kinija-tapo-sudetinga-dilema-europos-sajungai-svarbiau-bendrijos-vertybes-ar-ekonomine-nauda>.

klausimu aktyviausiai besireiškusių politikų vieši pasisakymai, jų atstovaujimų institucijų pranešimai spaudai.

5. Apdoroti surinktus tyrimo duomenis ir pagal juos bei pateiktas teorijas, patvirtinti arba paneigti išsikeltas hipotezes, parengti magistro darbo išvadas.

1. Literatūros apžvalga

Kadangi ši tema yra nauja šio darbo rengimo metu, trūksta mokslinių tyrimų, kurie nagrinėtų Taivaniečių atstovybės Lietuvoje atidarymo ir pavadinimo klausimo patekimą į politinę darbotvarkę ar net Lietuvos ir Kinijos santykių paaštrėjimą, todėl itin aktualu nagrinėti šią temą. Pastebėta, kad dauguma darbų šia tema yra politikos trumparaščių (angl. *policy brief*) ar politikos dokumentų (angl. *policy paper*) tipo, todėl pateikiamos situacijos apžvalgos ir rekomendacijos, bet analizėms nėra pritaikomos teorijos. Vienas iš tokių pavyzdžių yra 2020 m. vasario mėnesį išleistas mokslininko Konstantino Andrijausko politikos trumparaštis, kuriame teigiama, kad nors Lietuva vėluoja svarstyti Kinijos klausimą, tačiau ir nėra priėmusi neatitaisomų tarpusavio bendradarbiavimą sutvirtinančių veiksmų, todėl turi vietos manevruoti, gali išlaikyti savo normatyvinę užsienio politikos darbotvarkę.²⁰ Tų pačių metų lapkričio mėnesį publikuotame politikos trumparaštyje pabrėžiamas dar didesnis Kinijos klausimo reikšmingumas. Nurodoma, kad 2020 metai tapo Kinijos klausimo saugumizavimo Lietuvoje²¹ bei netikėto Taivano klausimo iškilimo ir politizavimo metais.²² Pastebėta, kad būtent artėjant Lietuvos Respublikos Seimo rinkimams pradėta diskutuoti apie Taivaną, t.y. keli centro dešiniųjų ir liberalių politinių partijų atstovai atvirai svarstė „Islandijos momentą“, t.y. koks reikšmingas buvo šios mažos valstybės pripažinimas Lietuvai siekiant nepriklausomybės, todėl Lietuva irgi turėtų palaikyti Taivano nepriklausomybę nuo Kinijos. Naujai sukurta Laisvės partija net įtraukė į savo rinkiminę programą punktą apie Taivano valstybingumo palaikymą.²³

Tais pačiais metais išleistame straipsnyje, kuris publikuotas monografijoje apie Lietuvos nacionalines saugumo ir gynybos politikos dilemas, bendrai svarstoma, kokia turėtų būti ES ir jos narių užsienio ir saugumo politika Kinijos atžvilgiu bei ar ES turėtų prioretizuoti Pekino grėsmę, kai Maskva ES pasienyje atlieka regioną destabilizuojančius veiksmus. Pastebima ir pabrėžiama, kad Baltijos šalys,

²⁰ Konstantinas Andrijauskas “The Dragon and the knight: China’s growing presence in Lithuania” (Vilnius: Eastern Europe Studies Center, 2020), 20-21.

²¹ Konstantinas Andrijauskas “Sino-Lithuanian relations in 2020: shedding the masks?” (Vilnius: Eastern Europe Studies Center, 2020), 5.

²² Andrijauskas, *Sino-Lithuanian relations*, 18.

²³ Andrijauskas, *Sino-Lithuanian relations*, 15.

būdamos tarp eurooptimistiškiausių, proamerikietiškiausių šalių visame pasaulyje ir jaučiančios nuolatinę grėsmę iš Rusijos, dėl jautrios geopolitinės padėties formuoja stebėtinai aktyvią ir ryžtingą užsienio politiką kai kuriais regioniniu ir net pasauliniu mastu svarbiais klausimais. Dėl šių priežasčių bei kai kurių naujausių pasiekimų aukštųjų technologijų pramonėje, Baltijos šalys tapo įdomios ir Kinijai.²⁴

2021 m. išleistos kelios analitinės publikacijos toliau greitai ir stipriai aštrėjant Lietuvos ir Kinijos santykiams, atidarius Taivaniečių atstovybę, pateikia keletą nagrinėjamos situacijos paaiškinimų. Teigiama, kad šis netikėtas užsienio politikos posūkis, kurį ėmėsi vykdyti 2020 m. pabaigoje prisaikdinta 18-oji Lietuvos Vyriausybė, yra nulemtas platesnių pasaulinių tendencijų, pirmiausia pastaraisiais metais vykstančiu Kinijos ir JAV „atsisiejimu“ (angl. decoupling)²⁵ bei iš dalies Lietuvos sprendimų priėmėjų siekio diversifikuoti savo užsienio politiką nuo Kinijos.²⁶

Tų pačių metų lapkričio mėnesį išleistoje Raigirdo Borutos analitinėje publikacijoje atkreipiamas dėmesys ir į retoriką, kuri yra naudojama kalbant apie Taivaniečių atstovybę ir atstovybės pavadinimo klausimą. Nurodoma, kad vertybinė Lietuvos užsienio politika Taivano atžvilgiu lydima atsargesnės sprendimų priėmėjų retorikos, todėl rekomenduojama Lietuvai apsispręsti aiškiai deklaruoti „vienos Kinijos politikos“ poziciją.²⁷ Naujausiame K. Andrijausko politikos trumparaštyje taip pat pastebima, kad po rinkimų naujoji Vyriausybė bandė derinti savo aktyvesnę politiką Kinijos atžvilgiu su tam tikru taktiniu atsargumu, įskaitant Taivano salos pavadinimo pašalinimą iš Vyriausybės programos ir mėnesius trukusio „švelnaus“ pasitraukimo iš 17+1 formato. Šios politikos pagrindinių propaguotojų G. Landsbergio ir M. Adomėno retorika prieš rinkimus buvo gerokai aršesnė, vėliau imta atsargiau kalbėti, tačiau į nesutarimą dėl Taivaniečių atstovybės su Pekinu ir iš to kilusias sankcijas prieš Lietuvą reikia žvelgti kaip į atsaką į per pastaruosius kelerius metus Lietuvos vykdomą užsienio politiką.²⁸

Šiose analitinėse publikacijose aprašomas Lietuvos užsienio politikos Kinijos atžvilgiu pokytis ir nurodoma, kad Taivaniečių atstovybės klausimas ir atstovybės pavadinimo klausimas pirmiausia turėtų būti siejamas su Lietuvos ir Kinijos santykių paaštrėjimu, kilusiu 2019 m., bei su 2020 m. rinkimais į

²⁴ Irmina Matonytė, sud., *Lithuania in the global context: national security and defence policy dilemmas* (Vilnius: General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, 2020), 102.

²⁵ Konstantinas Andrijauskas „Lietuvos ir Kinijos atsisiejimas Transatlantinio suartėjimo sąlygomis“, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras, 2021), 4.

²⁶ Konstantinas Andrijauskas „Lietuvos užsienio politikos diversifikacijos Azijos ir Ramiojo vandenyno regione galimybės: naujųjų partnerių požiūris į Rusiją“ (Vilnius: Rytų Europos studijų centras, 2021), 2.

²⁷ Raigirdas Boruta „Kinijos sąveika su Vidurio ir Rytų Europa: santykių kryžkelėje?“ (Vilnius: Rytų Europos studijų centras, 2021), 23.

²⁸ Konstantinas Andrijauskas, *The Sino-Lithuanian Crisis*, 5-6.

Lietuvos Respublikos Seimą bei naujos Vyriausybės formavimu. Tačiau dėl šių darbų pobūdžio, nors ir peržvelgiamos svarbiausios nagrinėjamo klausimo priežastys, bet nėra pateikiama gilesnė analizė, kuri išsamiai parodytų būtent Taivaniečių atstovybės klausimo patekimo į nacionalinę politinę darbotvarkę priežastis remiantis teoriniu pagrindu bei pagrindinių proceso dalyvių pozicijų pokytį. Todėl remiantis atlikta literatūros apžvalga ir darbe naudojama teorija bus svarstomos tokios hipotezės:

1) Rodikliai, kurie indikuoja, kad Kinija kelia grėsmę nacionaliniam saugumui, plačiai naudojami politikų retorikoje siekiant paaiškinti užsienio politikos pokytį ir suartėjimą su Taivanu.

2) Sutelkiančiu įvykiu tapo konfliktas Vilniuje vykusiam mitinge, skirtame palaikyti protestus Honkonge.

3) Kinijos klausimas yra naujas, todėl nėra prarastas visuomenės susidomėjimas visais jo aspektais.

4) Pasitraukimas iš „17+1“ formato buvo vertinamas visuomenėje teigiamai ir tai leido plėtoti santykius su Taivanu, atidaryti Taivaniečių atstovybę.

5) 2020 m. lapkričio 5 d. valdančiąją koaliciją sudarę Tėvynės Sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai, Liberalų sąjūdis ir Laisvės partija pareiškė ginsiantys kovotojus už laisvę visame pasaulyje – „nuo Baltarusijos iki Taivano“, todėl ši politika atitinka partijos ideologiją ir yra nulemta po 2020 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įvykusios valdančiosios daugumos pokyčio.

6) Keičiasi visuomenės nuotaika ir tam tikra visuomenės grupė pradeda matyti Kiniją kaip priešą, todėl palaiko visas prieš Kiniją nukreiptas politikas, t.y. ir Taivano klausimą.

7) Politikos bendruomenėms, pirmiausia ES institucijoms, antagonistinė politika Kinijos atžvilgiu ir kartu glaudesnis ryšys su Taivanu buvo priimtina.

8) 2019 m. opozicijoje buvę Seimo nariai Laurynas Kasčiūnas, Mantas Adomėnas, Audronius Ažubalis, Žygimantas Pavilionis, Ingrida Šimonytė ir Vytautas Bakas įregistravo rezoliuciją dėl Lietuvos ir Kinijos santykių ateities. Vėliau jie tapo pagrindiniais Taivaniečių atstovybės klausimo politikos antrepreneriais.

2. Daugelio srovių modelis

Skirtingos problemos patraukia valdžioje dirbančių žmonių dėmesį. Mums reikia suprasti, kodėl ir kaip vienos problemos vietoj kitų patraukia valdžioje esančių žmonių dėmesį ir patenka į politinę darbotvarkę. Šiame darbe nagrinėjamas atvejis yra įdomus ir todėl nagrinėtinas dėl to, kad būtent Lietuvoje ir būtent tokiu metu į politinę darbotvarkę pateko Taivaniečių atstovybės ir atstovybės

pavadinimo klausimas, ypač atsižvelgiant į tai, kad su šiuo klausimu ir pasitraukimu iš „17+1“ bendradarbiavimo format Lietuva išsiskyrė iš trijų Baltijos šalių. Iki šiol visų trijų Baltijos šalių požiūris į užsienio politikos ir saugumo klausimus buvo panašus, t.y. užsienio politika buvo paremta daugiausia Rusijos grėsmės klausimu.²⁹

Šiame magistro darbe šiam tikslui bus naudojama teorija, kuri paaiškina klausimo patekimą į nacionalinę politinę darbotvarkę. Tai yra daugelio srovių modelis. Politikos mokslininkas John Kingdon 1984 metais išleistoje knygoje „Darbotvarkės, alternatyvos ir viešoji politika“ teigia, kad daugelio srovių modelis naudojamas paaiškinti keletą viešosios politikos atvejų, susijusių su visuomenės sveikata ir transportu. Net praėjus beveik keturiemsdešimtmečiams šis Kingdono modelis yra plačiai naudojamas, nes yra pakankamai abstraktus, kad jį būtų galima taikyti plačiai įvairių situacijų analizei, bet tuo pačiu pakankamai validus, kad būtų naudingas aiškinant politikos pokytį.³⁰ Daugelio srovių modelis yra įkvėptas 1972 metais Micheal D. Coheno, James G. Marcho ir Johan P. Olseno suformuluoto organizacinio pasirinkimo šiukšliadėžės modelio, kuris teigia, kad kolektyvinis pasirinkimas yra ne tiek tam tikru būdu sujungtų individualių pastangų rezultatas, bet veikiau struktūrinių jėgų ir pažinimo, emocinių procesų, kurie labai priklauso nuo konteksto, rezultatas.³¹ J.W. Kingdonas bando paaiškinti, kaip valdžia kuria politiką (angl. *policy*) dviprasmiškais (angl. *ambiguous*) sąlygomis. Dviprasmiškumas suvokiamas kaip būseną, kai yra daug būdų galvoti apie tas pačias aplinkybes ar reiškinius. Dėl dviprasmiškumo būsenos dažnai yra nesuvokiama, kokia yra problema, nes jos apibrėžimas yra miglotas ir besikeičiantis, todėl atsiranda prieštaravimai ir paradoksai.³² Dviprasmiškumas leidžia interpretuoti reiškinius ir manipuliuoti informacija taip, kad ji atliktų įvairiems tikslams ir politikos proceso elementams. Šiame modelyje atskiriam penki reikšmingi viešosios politikos elementai, kurių sąveika lemia politikos rezultatą. Tai problemos, viešosios politikos (angl. *policy*) ir politikos (angl. *politics*) srovės, politikos langai (angl. *policy windows*) bei politikos antreprenieriai (angl. *policy entrepreneurs*) (žr. 1 lentelė). Pirmieji trys elementai yra pavadinami srovėmis, kurios yra sąlyginai susaistytos, turinčios sudėtingą ir įvairų turinį, tačiau veikia nepriklausomai viena nuo kitos.³³

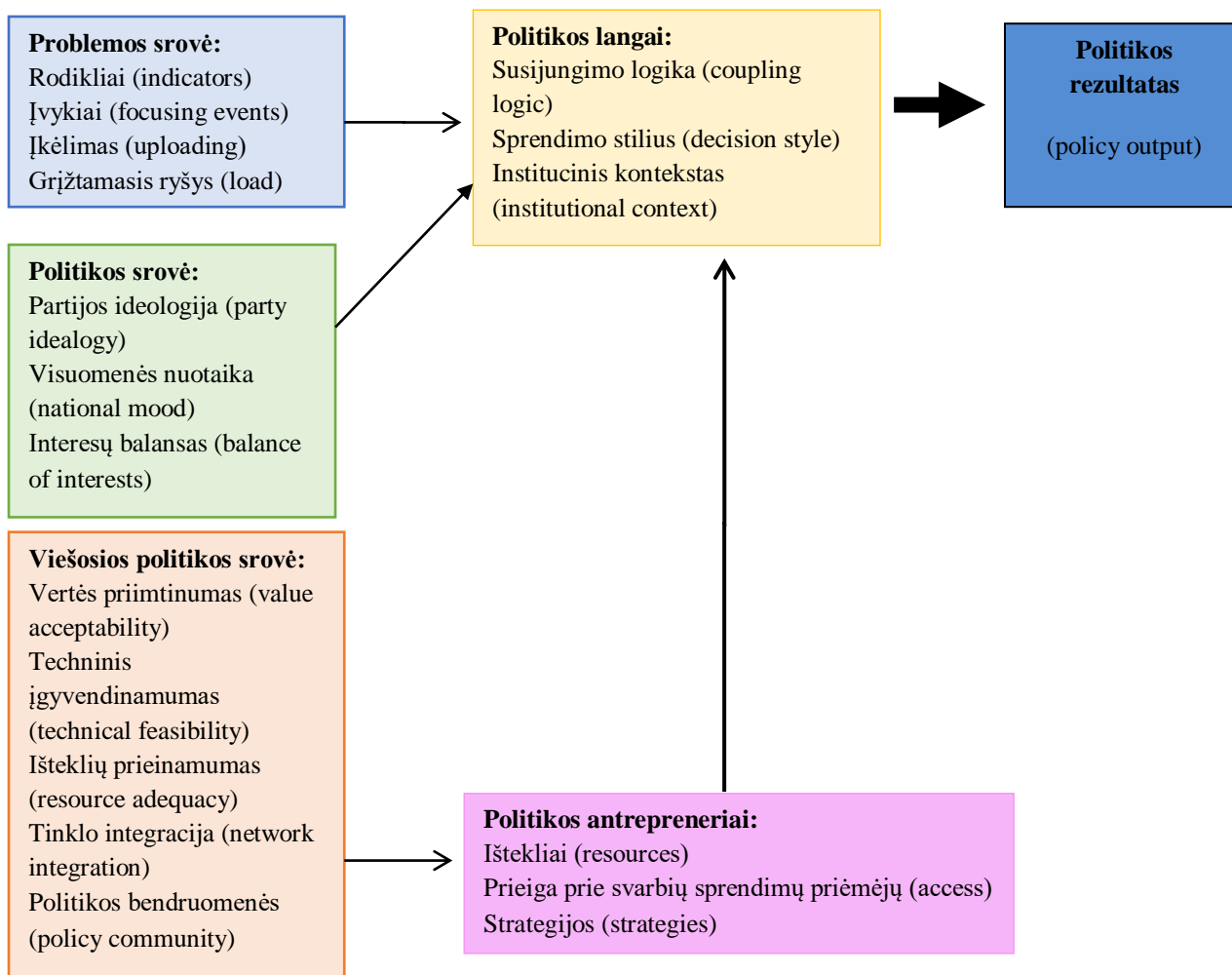
²⁹Una Bergmane, “The Reset of U.S.-EU Relations and the Baltic States” Foreign Policy Research Institute, žiūrėta 2022 m. gegužės 10 d. ,<https://www.fpri.org/article/2021/06/the-reset-of-the-us-eu-relations-and-the-baltic-states/>

³⁰Pragati Rawat, John Charles Morris „Kingdons “Streams” Model at Thirty: Still Relevant in the 21st Century?“ *Politics & Policy*, Volume 44, No. 4 (2016), 627

³¹ Paul A. Sabatier, Christopher M. Weible, sud., *Theories of the policy process* (California: Westview Press, 2014), 25.

³²Sabatier, Weible, 28.

³³*Ibid*, 14.

1 lentelė. Michael D. Jones, Holly L. Peterson, Jonathan J. Pierce, Nicole Herweg, Amiel Bernal, Holly Lamberta Raney, and Nikolaos Zahariadis "A River Runs Through It: A Multiple Streams"

2.1. Problemos srovė

Daugelio srovių modelyje viešoji politika atsiranda tada, kai politiniai subjektai nori išspręsti problemą. Problemos srovė gali pastumti tam tikrus klausimus aukščiau, o kitus nustumti žemiau, pavyzdžiui, per biudžeto apribojimus.³⁴ Žmonės į situaciją žvelgia kaip į „problemą“, kai atsiranda skirtumas nuo, jų supratimu, norimos ir esamos būklės.³⁵ Daugelio srovių modelis išskiria keturias problemas srovės sudedamąsias dalis: tai yra rodikliai (angl. *indicators*), įvykiai (angl. *focusing events*), įkėlimas (angl. *load*) ir grįžtamasis ryšys (angl. *feedback*). Rodikliai yra tai, kaip dalyviai nustato ir stebi galimas problemas, įskaitant santykinį tam tikros problemos (pvz., nedarbo, mirtingumo) sudėtingumą. Dažnai problemos patenka į sprendimų priėmėjų akiratį ne dėl politinio spaudimo, bet dėl

³⁴ John W. Kingdon, *Agendas, alternatives, and public policies* (England: Pearson, 2014), 88.

³⁵ D. Béland and M. Howlett "The Role and Impact of the Multiple-Streams Approach in Comparative Policy Analysis" *Journal of Comparative Policy Analysis*, 2016 Vol. 18, No. 3, 222.

to, kad kažkokie sisteminiai rodikliai rodo, kad yra problema.³⁶ Rutininė tam tikros problemos stebėseną, tyrimai, kurių metu surenkami ir įvertinami rodikliai, yra atliekami vyriausybės agentūrų ar nevyriausybinių organizacijų bei parodo, jog problema reikalauja vyriausybės dėmesio. Rodikliai renkami tam, kad įvertintų problemos mastą ir pastebėti pokytį problemoje.³⁷ Ne visi situacijos valstybėje rodikliai tampa problemomis. Tik tiems rodikliams, kurie apibrėžiami kaip problemos, skiriama daugiau dėmesio nei kitiems. Skirtingos vertybės paprastai yra susijusios su konkrečia problema ir lemia šių rodiklių įvardinimą terminu „problema“. Konkretūs pasikeitimai valstybėje gali paliesti vyraujančias vertybes ir suaktyvinti visuomenės susidomėjimą bei dėmesį. Tuomet priimant sprendimus vadovaujamosi savo vertybėmis ir įsitikinimais, lyginama dabartis ir praeitis, situacija skirtingose šalyse.³⁸ Rodiklio konstravimas kaip problemos ir gebėjimas įtikinti kitus, kad problema verta tapti valdžios pagrindiniu galvos skausmu, kad ji išsprendžiama, yra labai svarbus viešosios politikos proceso veikėjų darbas.³⁹ Rodikliai taip pat nėra tiesiog faktų tiesmukas pripažinimas. Kadangi rodikliai turi tokias galingas pasekmes, metodologija, kuri yra naudojama surinkti duomenis, ir jų interpretacijos tampa itin karšta diskusijų tema.⁴⁰

Problemos dažniausiai neatsiranda vien iš rodiklių, joms reikia postūmio, kad gautų dėmesio iš vyriausybės. Kai įvykiai susiejami su konkrečia problema, į juos dėmesį nukreipia žiniasklaida arba politikos antreprenieriai ir tai suteikia galingą impulsą veikti ar keisti situaciją. Tas postūmis dažniausiai yra gaunamas iš sutelkiančių įvykių, tokių kaip krizės, nelaimės, ir tampa svarbiu simboliu, kuris naudojamas apeliuoti į asmenų sprendimų priėmėjo patirtį.⁴¹ Kai kurie potencialūs darbotvarkės klausimai taip ir lieka antrame plane, nes nėra krizės, kuri juos išstumtų. Bet sutelkiantys įvykiai ne visada tiesmuki ir aiškiai suvokiami. Sutelkiantiems įvykiams svarbus galingų simbolių atsiradimas arba plitimas, tačiau, kaip ir su asmeninėmis sprendimų patirtimis, simboliai tik sustiprina tai, kas sutelkia dėmesį, tai nėra pagrindinis faktorius, lemiantis klausimo atsiradimą darbotvarkėje.⁴² Kartais nelaimė ar krizė veikia kaip ankstyvas įspėjimas - ir problema gali atsirasti, jei manoma, kad reikalingas dėmesys problemai. Kartais tai gali būti keli įvykiai, vykstantys vienas po kito, kurie padaro tai problema.⁴³

³⁶ Kingdon, 90.

³⁷ *Ibid*, 91.

³⁸ Sabatier, Weible, 32.

³⁹ Kingdon, 93.

⁴⁰ *Ibid*, 94.

⁴¹ *Ibid*, 95.

⁴² *Ibid*, 97.

⁴³ *Ibid*, 98

Kiti problemų srauto komponentai yra įkėlimas ir grįžtamasis ryšys. Įkėlimas nurodo institucijų gebėjimą spręsti problemas: politikos formuotojai sprendžia daugybę problemų vienu metu, todėl naujos problemos galimybė pakliūti į politikos formuotojų akiratį yra itin maža. Reikia laiko, pastangų, daugelio veikėjų mobilizacijos ir politinių resursų sąnaudų, kad problema užimtų svarbią vietą politinėje darbotvarkėje. Problemos dažnai išnyksta iš visuomenės akiračio, nes trumpojo laikotarpio sąmoningumą ir optimizmą nukonkuruoja finansinė, socialinė veiksmo kaina. Kai žmonės pajaučia pokyčio kainą, reikalingas pastangas, aukas, tai entuziazmas dingsta. Dėmesys yra gaunamas, kol problema yra nauja, vėliau jis pereina prie kitos problemos dėl nuobodulio.⁴⁴

Galiausiai grįžtamasis ryšys yra kitų įgyvendinamų programų teikiama informacija apie problemų sprendimus, ji parodo, kokie sprendimai tinkamai veikia, o kokie ne. Įprastai vyriausybės stebi ir vertina, kaip veikia tam tikros programos. Jie vertina išlaidas, vertina ir prižiūri įgyvendinimą, gauna skundus. Šis grįžtamasis ryšys parodo tam tikras problemas: programos neveikia taip, kaip norisi, įgyvendinimas neatveda prie tokių rezultatų, kuriuos numatė sprendimų priėmėjai, naujos problemos atsirado dėl programos įgyvendinimo. Dažniau nei atliekant sistemine stebėseną, grįžtamasis ryšys perduodamas neformaliai (skundai ir bylų tyrimas). Grįžtamasis ryšys gaunamas ir atliekant kasdienes darbus per programų administravimą (biurokratinė patirtis). Jei programos nepasiekia išsikeltų tikslų arba jos yra brangesnės nei tikėtasi, tai pranešama apie problemą. Sėkmingas vienos politikos įgyvendinimas gali lemti sprendimų išsiliejimą (angl. *spill-over*) į kitas.⁴⁵

2.2. Politikos srovė

Politikos srovė reiškia probleminio klausimo institucinį ir kultūrinį kontekstą. Ši srovė operacionalizuojama naudojant tris komponentus: visuomenės nuotaiką, kuri reiškia bendrą visuomenės susirūpinimą su politikos problema susijusiais klausimais, vertybėmis ar sprendimais, partijos ideologiją, kuri slopina arba palengvina partijų narių elgesį institucijose, interesų balansą, kuris reiškia bendrą atitinkamų interesų padėtį, įskaitant įvairias interesų grupes ir kitus veikėjus, besidominčius tam tikra problema.⁴⁶ Politikai, pamatę visuomenės nuotaikos pokyčius, propaguoja tam tikrus darbotvarkės klausimus arba, atvirkščiai - sumenkina nepopuliarius klausimus. Visuomenės nuotaika neparodo masių nuotaikos, bet labiau tam tikrų labiau aktyvių visuomenės sektorių nuotaiką.

⁴⁴ *Ibid*, 104

⁴⁵ Sabatier, Weible, 15.

⁴⁶ Michael D. Jones, Holly L. Peterson, Jonathan J. Pierce, Nicole Herweg, Amiel Bernal, Holly Lamberta Raney, and Nikolaos Zahariadis "A River Runs Through It: A Multiple Streams", *The Policy Studies Journal*, Vol. 44, No. 1, 2016, 15-16.

Politikai pajaučia nuotaiką per skirtingas komunikacijos priemones: per viešosios nuomonės apklausas, laiškus, žiniasklaidos straipsnius, bendravimą su rinkėjais. Tuo tarpu interesų grupių palaikymą ar pasipriešinimą politikai dažnai vertina kaip pritarimo ar nepritarimo platesnėje politinėje arenoje rodiklį. Dažnai kontraversišku klausimų atveju politikai formuoja pritarimo ir nepritarimo pusiausvyros įvaizdį. Nuojauta, kad pusiausvyra krypsta į vieną ar kitą pusę, tiesiogiai veikia tikimybę, kad problema bus iškelta, svarstoma politikos formuotojų arba ne.⁴⁷ Specialistai įvertina konsensuso laipsnį tarp organizuotų politinių jėgų. Jei yra bendras sutarimas tarp interesų grupių, tai valdžios atstovai arba stengiasi būti su jais, arba nors pasiruošiąjų laukiančiam pasipriešinimui. Jei yra konfliktas tarp tų galių, tai specialistai vertina galių balansą tarp jų. Kartais net galingi interesai yra nurengiami ir pokytis įvyksta nepaisant stiprių besipriešinančių interesų grupių. Pokytis vyriausybėje turi didelę įtaką darbotvarkėms. Konsensuso atsiradimas politinėje arenoje atsiranda per derybų procesą, o ne per įkalbinėjimą, kaip tai būna tarp politikos specialistų. Kai dalyviai pajaučia, kad yra kažkoks judėjimas, jie iškart stengiasi apginti savo interesus. Visuomenės nuotaikų pokytis ir rinkimai sukuria labai galingą poveikį politinėms darbotvarkėms, poveikį, kuris gali net nurungti interesų grupių veiksmus. Kai kurie dalykai po rinkimų ir visuomenės nuotaikų pokyčio pakeliami aukštyr darbotvarkės sąrašė, o kitiems tampa beveik neįmanoma patekti į darbotvarkę. Tačiau kai klausimas patenka į darbotvarkę, organizuotos jėgos stengiasi kiek įmanoma paveikti rezultatą, kad jis būtų jiems palankus: arba bandoma paveikti galutinį kompromisą ir nesirinkti alternatyvos, arba išvis atmesti pasiūlymą.⁴⁸

2.3. Viešosios politikos srovė

Viešosios politikos srovė yra ribotas, bet sudėtingas idėjų ir galimybių rinkinys. Srovė suvokiama kaip „pirmyktė sriuba“ (angl. *primal soup*), kurioje idėjos sklendo, susiduria viena su kita ir susijungia. „Sriuba“ keičiasi vykstant natūralios atrankos procesui. Kai kurios idėjos išplaukia į darbotvarkės viršų, o kitos krenta į dugną.⁴⁹ Šią srovę sudaro vertės prieinamumas, techninis įgyvendinimas, išteklių prieinamumas, tinklo integracija ir politikos bendruomenės. Idėjas generuoja specialistai politikos bendruomenėse, į kurias įeina biurokratai, parlamentų ir vyriausybių personalo nariai, planavimo, vertinimo ir biudžeto sričių darbuotojai, interesų grupės, akademikai ir tyrėjai, kuriuos vienija bendras interesas vienoje politikos srityje. Tuomet idėjos yra vertinamos įvairiomis formomis, pavyzdžiui, forumuose, klausymuose, pranešimuose ir pokalbių metu. Kai kurios išlieka nepakitusios, o kitos sujungiamos į naujus pasiūlymus ar net išnyksta. Tam, kad idėja būtų pripažinta

⁴⁷ Sabatier, Weible, 34.

⁴⁸ Kingdon, 162-164.

⁴⁹ Steffen Brunner “Understanding policy change: Multiple streams and emissions trading in Germany”, *Global Environmental Change*, 18 (2008), 501-502.

politinės bendruomenės, reikia daug laiko. Idėjos konkuruoja tarpusavyje, kad būtų priimtose politinių tinklų (angl. *network*).⁵⁰ Būtent politiniai tinklai turi įtaką idėjos paplitimui, sklaidai arba, kai kuriais atvejais, jos išnykimui (tinklo integracija). Kadangi visada idėjų yra begalė, tik kai kurios yra rimtai svarstomos. Tai nulemia trys pagrindiniai idėjų aspektai: išliekančios idėjos atitinka vyraujančias normas ir apribojimus (vertės priimtinumas), yra reali galimybė techniškai sukurti ir (arba) įgyvendinti idėją (techninis įgyvendinamumas) ir idėjai reikalingi ištekliai yra šiuo metu prieinami (išteklių prieinamumas). Biudžetai kartais iškelia problemą, o kartais veikia kaip suvaržymai ir todėl problema yra arba darbotvarkės pabaigoje, arba išvis jos nėra ten.⁵¹ Greitis, per kurį idėja išskyla į politinę darbotvarkę, priklauso nuo tos valstybės institucinės politinių tinklų integracijos. Mažiau integruoti tinklai yra didesni, vyrauja konkurencija, mažesni administraciniai pajėgumai, daugiau apribota prieiga, o labiau integruoti tinklai pasižymi atvirkštiniais požymiais. Taigi, viešosios politikos srovė sukuria sąrašą pasiūlymų. Šis sąrašas nebūtinai yra konsensusas politinėje bendruomenėje ties pasiūlymais, kurie atitinka jų kriterijus, tai labiau sutarimas, kurie iš visų pasiūlymų yra svarbūs.⁵²

2.4. Politikos langas

Daugelio srovių modelyje problemos, viešosios politikos ir politikos srovės veikia nepriklausomai viena nuo kitos. Tačiau kartais jos trumpame ir palankiame laiko momente susijungia, tuomet atsiveria vadinami „politikos langai“. Langai atsiveria problemos arba politikos srovėje ir sukuria institucinį kontekstą, t.y. tinkamas galimybes, kurios leidžia spręsti konkrečią problemą. Problemos srovėje langai atsiveria dėl tam tikrų sutelkiančių įvykių, o politikos srovėje dažniausiai atsiveria pasikeitus valdančiajai daugumai.⁵³ Langai veikia kaip katalizatoriai priimant tam tikras politikas, kurios kitais atvejais būna nesvarbios. Kiti svarbūs komponentai politikos lange yra argumentai, naudojami srautams susijungti (susijungimo logika) ir sprendimo stilius, t.y. reikalingos informacijos kiekis prieš priimant sprendimą.⁵⁴

Kai langas atsidaro, jis atidarytas ilgai neužsibūna. Idėjos laikas ateina, bet ir praeina. Nėra nenugalimo impulso, kuris sukuriamas tam tikrai iniciatyvai. Langas gali užsidaryti dėl skirtingų priežasčių. Pirmiausia, dalyviai gali jausti, kad problemą jau išsprendė priėmę sprendimą ar įstatymą. Net jei to nepadare, tai, kad buvo imtasi kokių nors veiksmų, kol kas lemia, kad problema

⁵⁰ Sabatier, Weible, 33.

⁵¹ Kingdon, 105.

⁵² *Ibid*, 143-144.

⁵³ *Ibid*, 168.

⁵⁴ *Ibid*, 35.

nebesvarstoma. Antra, dalyviams gali nepavykti imtis veiksmų. Jei jiems nepavyksta, jie nebenori investuoti daugiau laiko, energijos, politinio kapitalo ar kitų išteklių. Trečia, įvykiai, paskatinę langą atsidaryti, gali praeiti, dingti iš visuomenės akiračio. Ketvirta, jei valdančiosios daugumos pasikeitimas lėmė lango atsidarymą, tai vėl jai pasikeitus langas gali užsidaryti. Pagrindines pareigas užimantys žmonės ateina ir išeina, taip pat ir galimybės, kurias suteikia jų buvimas. Galiausiai langas kartais užsidaro, nes nėra alternatyvos. Politikos sraute yra būtinybė sušvelninti sistemą, aptarti, pataisyti ir parengti tam tikrą alternatyvų pasiūlymą, dar ilgai prieš langui atsidarant. Galimybė pračina, jei nėra paruoštos alternatyvos.⁵⁵

Kai kurie atsivėrę langai palieka paveldą ir daro stiprią įtaką vėlesniems įvykiams, atsiranda priklausomybė nuo kelio (angl. *path dependency*). Tuo tarpu srovių sujungimas itin priklauso nuo tarpininkų, kurie vadinami politikos antrepneriais (angl. *political entrepreneur*), veiksmų. Kartais politikos langai atsiveria labai tikėtina, kai kuriama nauja programa arba vykdoma suplanuota reforma, o kartais netikėtai, todėl politikos antrepneriaituri būti visada pasiruošę veikti. Atsivėrus langui, jie nedelsdami turi pasinaudoti galimybe ir imtis veiksmų, kitaip galimybė prarandama ir jiems tenka laukti kitos, kad galėtų siekti tam tikros politikos. Jų sėkmė tarpininkaujant priklauso nuo trijų kritinių veiksnių: išteklių (pvz., laiko ir pinigų), prieigos prie svarbių sprendimų priėmėjų ir taikomų strategijų. Strategijos apima pastangas manipuluoti, susieti sroves ir tai gali būti bet kas: nuo derybų, įtikinėjimų iki tinkamos komunikacijos formavimo.⁵⁶ Šie antrepneriai pasisako už poziciją, tikėdamiesi būsimos naudos, ir gali veikti tiek formaliose, tiek neformaliose politinės sistemos vietose.⁵⁷

Vyriausybės programa yra išdėstyta problemos arba politikos srautuose, o alternatyvos generuojamos viešosios politikos sraute. Viena iš pagrindinių sąsajų yra politinė alternatyva kažkam kitam. Antrepneriai, pasisakantys už savo kuriamas ir puoselėjamas alternatyvas, yra atsakingi už šį ryšį. Jie ruošia savo pasiūlymą, laukdami vieno iš dviejų dalykų: problemos, kuri gali kilti, prie kurios jie gali priskirti savo sprendimą, arba politinio srauto raidos, pvz., vyriausybės pasikeitimo, kuris sukuria priimtina atmosferą jų pasiūlymui.⁵⁸ Politikos antrepneriai yra pasiryžę investuoti įvairius resursus tikėdamiesi gauti pelną, t.y. tokias politikas, kurios jiems palankios, todėl jie bando savo idėjas įkelti į politinę darbotvarkę. Jie siekia sušvelninti visos visuomenės, tam tikrų grupių ir politinių bendruomenę požiūrį apie idėjas. Tik po kelerių metų pastangų pasiūlymai pasiekia tokį lygį, kad rimtai yra svarstomi.

⁵⁵ Kingdon, 169.

⁵⁶ Jones, Peterson, Pierce, Herweg, Bernal, Raney, Zahariadis, 16.

⁵⁷ Rawat, Morris 610.

⁵⁸ Kingdon, 194-195.

Daugelio srovių modelis teigia, kad galimybės sutelkia dėmesį į tam tikrą problemą. Tais atvejais, kai langas atsidaro problemų srovėje, procesas yra nuoseklus, tai yra sprendimai kuriami reaguojant į konkrečias problemas. Tačiau jei langas atsidaro politikos srovėje, tai yra kol problemos nėra aiškiai apibrėžtos, dėmesys pirmiausia sutelkiamas į sprendimus. Tokiais atvejais procesas yra ideologinis: politika kuriama prieš racionalų problemų pagrindimą, kadangi svarbiau yra priimti sprendimą, o ne išspręsti problemą. Be to, dviprasmiškumo būsenoje, kurioje veikia politiniai antreprenieriai, leidžia dažniau manipuliuoti simboliais politikoje. Tikimybė sėkmingai sujungti problemas, viešosios politikos ir politikos sroves, yra didesnė, kai politikos antreprenieriai savo pasiūlymus susieja su aukštesniais tikslais ir simboliais. Tokiu būdu politikos antreprenieriai pasiekia daugiau visuomenės narių, sukelia stipresnę emocinę reakciją, rečiau perteikia naudą ir nuostolius, įdeda mažiausiai pastangų aiškindami savo pasiūlymų turinį. Manipuliacija simboliais, kurie kyla iš tautos tapatybės, leidžia politinėje diskusijoje pirmiausia vadovautis emocijomis, o ne racionalumu, o šis emocinis susijaudinimas veda prie konfrontacinės politikos.⁵⁹ Tačiau rezultatai gali būti nenuspėjami. Kai pateikiamas įstatymo projektas, nebegalima kontroliuoti tolesnių įvykių ir numatyti rezultato. Sprendimai tampa susietu problemomis, nors pačios problemos nebūtinai padiktavo tuos konkrečius sprendimus.⁶⁰

3. Tyrimo metodologija

Dauguma tyrimų, kurie naudoja daugelio srovių modelį, yra tiriamojo pobūdžio, atsekantys pokyčius laikui bėgant ir apimantys politikos atvejo aprašymą, analizę neseniai pristatytos politikos arba svarstyto politikos klausimo.⁶¹ Šiame darbe ištirti empirinius duomenis pagal aukščiau aprašytą teoriją bus naudojamas proceso sekimo ir turinio analizės metodas, kuriuo siekiama nustatyti tekstų, prasiū, savybių ar bendrinių temų ryšius ir juos analizuoti tyrimo lauke.⁶² Pastarasis modelis yra analizė to, kas yra perteikiama su pranešimu, t.y. pranešimo turinio. Plačiąja prasme, turinio analizę galima įvardyti kaip metodą, kuris sudaro pagrindą daryti išvadas apie tam tikros imties pranešimų turinį. Be to, turinio analizė kuria sąsają tarp stebėjimo ir dokumentų analizės. Šis metodas apibrėžiamas kaip stebėjimo būdas ta prasme, kad, užuot tyrimo metu uždavinėjus klausimus ir prašius atsakyti į juos, žvelgiama į pranešimus ir keliami klausimai šiai komunikacijai.⁶³ Turinio analizė yra

⁵⁹ Sabatier, Weible, 37.

⁶⁰ Kingdon, 177.

⁶¹ Rawat, Morris, 617.

⁶² Vilma Žydžiūnaitė, Stanislav Sabaliauskas, Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams, (Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2017), 57.

⁶³ D.K. Lal Das, V. Bhaskaran, (sud). *Research methods for Social Work*, (New Delhi: Rawat, 2008) 174.

metodas, kuriame kuriamas validžios, pakartojamos ir objektyvios išvados apie pranešimą, remiantis aiškiais taisyklėmis. Turinio analizei gali būti naudojami laiškai, dienoraščiai, liaudies dainos, apsakymai, straipsniai, radijo, televizijos laidos, dokumentai, tekstai ar bet kokie simboliai. Be to, kaip ir naudojant bet kurį kitą tyrimo metodą, turinio analizėje laikomasi trijų pagrindinių mokslinio metodo principų:

1. Objektyvumo: analizė atliekama remiantis aiškiais taisyklėmis, kurios leidžia skirtingiems tyrėjams gauti tuos pačius rezultatus iš to paties dokumento ar žinutės.

2. Sistemingumo: turinio įtraukimas arba pašalinimas atliekamas pagal kai kurias nuosekliai taikomas taisyklės, kai medžiaga, kuri tik paremia tyrėjo idėjas, yra pašalinama.

3. Apibendrinamumo: tyrėjo gautus rezultatus galima pritaikyti kitoms panašioms situacijoms.

Turinio analizė leidžia daryti išvadas apie pranešimo siuntėją, pranešimo ypatybes ir patį turinio poveikį auditorijai, t. y. Tyrėjas interpretuoja turinį taip, kad atskleistų turinio prigimtį ar efektą jo gavėjams. Tai tyrimo technika be tyrėjo įsikišimo, todėl naudinga tiriant jautrias tyrimų temas. Nors dažniausiai laikoma kiekybiniu metodu, ji gali būti veiksminga ir atliekant kokybinę analizę, nes metodo jautrumas kontekstui gali būti naudingas nusakant kokybinius matmenis. Tai saugus metodas ta prasme, kad jei tyrėjas nustatė, kad trūksta reikiamos informacijos arba ji buvo neteisingai užkoduota, tai yra galimybė sugrįžti ir papildyti trūkstamus duomenis. Be to, šiuo metodu galima apdoroti didelį kiekį informacijos.⁶⁴ Šis tyrimo metodas fiksuoja besikeičiančias tendencijas, tačiau mums nepasako apie priežastinius ryšius tarp tiriamų kintamųjų, kodėl pasikeitė dalyko turinys.⁶⁵

Naudojant šį metodą, identifikuojami ir koduojami tyrimo duomenų masyvai arba išskiriamos kokybinės kategorijos. Kategoriją sudaro žodžių grupė su panašiomis prasmėmis ir konotacijomis. Kategorijos nustatomos remiantis ankstesne teorijos analize.⁶⁶ Kokybinės turinio analizės tikslas – sisteminant ir apibendrinant tyrimo medžiagą, apibūdinti reiškinius, atskleisti, kokias prasmes žmonės suteikia šiems reiškiniams. Šiam tyrimo metodui svarbu ne vien tik apibūdinti ir aprašyti tyrimo

⁶⁴ Lal Das, Bhaskaran, 175-180.

⁶⁵ *Ibid*, 189.

⁶⁶ Steve Stemler "An overview of content analysis" *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, Vol. 7 , Article 17, (2000): 2.

objektą, bet ir kritiškai jį vertinti. Tai leidžia plėsti analizuojamų duomenų supratimą arba patikrinti egzistuojančias teorines nuostatas.⁶⁷

Turinio analizė prasideda nuo apsisprendimo, ar metodas tinka nagrinėjamai tyrimo temai tirti. Po to aiškiai nustatydamas tyrimo tikslus, tyrėjas priima sprendimus, susijusius su analizės vienetais, turinio kategorijomis, imties ir imties laiko kūrimu. Vėliau koduojami, analizuojami surinkti duomenys ir pasirenkamas tinkamas statistinių rezultatų pateikimo planas.⁶⁸

Be to, tyrime taip pat bus vadovaujamosi proceso sekimo metodu. Šis metodas socialiniuose moksluose paprastai naudojamas, kai siekiama sekti priežastinius ryšius. Priežastiniai ryšiai gali būti apibūdinami kaip „sudėtinga sistema, kuri sukuria rezultatą sąveikaujant daugeliui dalių“. Proceso sekimas apima bandymus nustatyti ryšį tarp nepriklausomo kintamojo (ar kintamųjų) ir priklausomo kintamojo rezultato. Šis metodas yra įrankis tyrinėti kauzalius mechanizmus, pasirinkus atvejo studiją kaip tyrimo dizainą.⁶⁹ Proceso atsekimo metodas gali būti trijų rūšių: rezultato paaiškinimo, teorijos kūrimo ir teorijos testavimo.⁷⁰ Teorijos kūrimo proceso sekimas apima teorijos kūrimą apie priežastinius mechanizmus tarp X ir Y, kuriais galima apibendrinti tam tikro reiškinio populiaciją ypač sunkiai paaiškinamoje situacijoje. Kai nori paaiškinti ypač svarbų, istorinį įvykį, tuomet renkamės rezultato paaiškinimo proceso sekimą. Šia dažniausiai naudojama proceso sekimo rūšimi siekiama ne sukurti į teoriją orientuotą apibendrinimą apie kauzalius mechanizmus arba išbandyti juos, o sukurti pakankamai išsamų rezultato paaiškinimą. Tyrimas tada labiau orientuotas ne į ryšius, sukeliančius efektą, priklausomą kintamąjį (Y), bet labiau siekiama paaiškinti tam tikrą rezultatą. Teorijos testavimo proceso sekimo metode keliamą hipotezę, kad priežastiniai ryšiai egzistuoja reiškinio atveju populiacijoje. Tyrėjas pasirenka vieną atvejį, kuriame yra ir X, ir Y, o kontekstas leidžia ryšiams veikti. Čia siekiama įvertinti, ar įrodymai rodo, kad hipotezinis priežastinis mechanizmas, siejantis X ir Y, egzistavo ir kad jis veikė kaip nurodoma teorijoje. Tyrimo siekiamybė yra peržengti koreliacijas ir asociacijas tarp X ir Y, „atverti“ juodąją priežastingumo dėžę, tiesiogiai iširti priežastinį mechanizmą, pagal kurį X prisideda prie Y susidarymo.⁷¹ Šiame magistro darbe ir bus naudojamas teoriją testuojantis proceso sekimo metodas, nes teorinėje dalyje buvo suformuluotos hipotezės, kurios vėliau

⁶⁷ Vilma Žydžiūnaitė, Stanislav Sabaliauskas, 57.

⁶⁸ LalDas, Bhaskaran, 189.

⁶⁹ Beach D., Pedersen R. B., *Process-Tracing Methods: Foundations and Guidelines* (Michigan: University of Michigan Press, 2013), 10-11.

⁷⁰ Beach, Pedersen, 12.

⁷¹ *Ibid*, 20.

tikrinamos empirinėje dalyje, remiantis surinkta viešai prieinama informacija: politikų įrašais socialiniuose tinkluose, straipsniais.

Teorinis priežastinis mechanizmas turi būti operalizuojamas, teorinius lūkesčius paverčiant konkrečiau atvejo kiekvieno mechanizmo dalies pastebimų apraiškų prognozėmis, jei mechanizmas egzistuoja atvejuje. Praktiškai teorijos testavimas turi indukcinį elementą, ypač tai susiję su empirinių testų operalyzavimu, t.y. remiamasi esamais empiriniais darbais pateikiant konkrečias atvejo empirines prognozes apie tai, kokius įrodymus turėtume pamatyti, jei teorija būtų vertinama kaip teisinga. Teorijos testavimo proceso sekimas leidžia daryti išvadas apie tai, ar priežastinis mechanizmas buvo tuo atveju ir ar mechanizmas veikė kaip tikėtasi.⁷²

Tyrime vadovaujamosi indukcinio požiūriu, nes siekiama apibūdinti naują, nenagrinėtą ar mažai nagrinėtą reiškinį, apie kurį nepakanka turimų žinių ir informacijos. Bus einama nuo atskirų, pavienių atvejų (sąveikų požymių, fenomeno savybių, ypatybių) link apibendrinimo – bendrų žinių ir išvadų. Tokia analizė suteiks naujų kokybinių kategorijų nagrinėjamam reiškiniui apibūdinti.⁷³

3.1 Duomenų atranka, analizės metodas ir tyrimo etapai

Tyrimo imtis sudaroma pagal intensyvių atvejų atrankos būdą. Imtis formuojama, remiantis išankstine informacija apie nagrinėjamo reiškinio variacijas ir taip atrenkami informatyvūs atvejai.⁷⁴ Šio tyrimo imties dydis yra 8: bus nagrinėjamos Lietuvos Respublikos prezidento Gitano Nausėdos, Lietuvos Respublikos ministrės pirmininkės Ingridos Šimonytės, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro Gabrieliaus Landsbergio, užsienio reikalų viceministro Manto Adomėno, ekonomikos ir inovacijų ministrės Aušrinės Armonaitės, Seimo užsienio reikalų komiteto nario, kuris 2020 m. lapkričio 19 d. – 2022 m. sausio 18 d. laikotarpiu buvo šio komiteto pirmininkas, Žygimanto Pavilionio, Seimo nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto narės Dovilės Šakalienės, Seimo ateities komiteto pirmininko pavaduotojo, Parlamentinių ryšių su Kinijos Respublika (Taivanu) grupės pirmininko Mato Maldeikio vieši pasisakymai. Be Mato Maldeikio, šios grupės nariai taip pat yra Žygimantas Pavilionis, Dovilė Šakalienė bei Aušrinė Armonaitė. Remiantis ankstesne surinkta informacija ir literatūros apžvalga, šie asmenys yra pagrindiniai veikėjai, formuojantys Lietuvos užsienio politiką Kinijos atžvilgiu, todėl šių asmenų viešų pareiškimų turėtų pakakti atskleisti ir išsamiai nagrinėti išsikeltą klausimą, jie turėtų suteikti vertingos informacijos apie tyrimo objektą. Buvo

⁷² *Ibid*, 23.

⁷³ Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 69.

⁷⁴ *Ibid*, 62.

peržvelgti visi šių asmenų socialinių tinklų *Twitter* ir *Facebook* paskyrose pasidalinti įrašai bei šių socialinių tinklų paskyrose pasidalintos nuorodos į jų straipsnius, duotus interviu. Taip pat peržvelgtos ir šių asmenų atstovaujамų institucijų (Prezidentūros, Seimo, Vyriausybės) internetiniai puslapiai, socialinių tinklų *Twitter* ir *Facebook* paskyros, šių socialinių tinklų paskyrose pasidalintos nuorodos. Galiausiai, siekiant užtikrinti pakankamą kiekį duomenų, buvo nagrinėjami ir nacionalinių radijo ir televizijos programų transliuotojo interneto svetainėje *www.lrt.lt* publikuoti straipsniai. Naujienų portalas *www.lrt.lt* buvo pasirinktas kaip tikėtina neutraliausia internetinės žiniasklaidos priemonė Lietuvoje. Darbe pasirinkta analizuoti tik per kalbą perteikiama informacija, todėl vaizdo įrašai buvo transkribuojami.

Pasirinktas tyrimo laikotarpis yra nuo 2019 m. gegužės 12 d. iki 2022 m. vasario 28 d. imtinai. Šis konkretus tyrimo laikotarpis pasirinktas nagrinėti paskelbtą anksčiau minėtuose sklaidos kanaluose informaciją dėl to, jog siekta nustatyti, kiek buvo aktualus Taivano klausimas ir kaip dažnai minimas pagrindinių veikėjų nuo 2019 m. prezidento rinkimų ir po jų, koks buvo pokytis iki duomenų tyrimui rinkimo pabaigos, t.y. 2022 m. vasario 28 dienos.

Darbo empirinėje dalyje analizuojami straipsniai, atrinkti pagal raktinius žodžius: „Taivas“, „Taivano atstovybė“, „Taivano atstovybės pavadinimas“. Iš viso tyrime buvo atrinkti ir nagrinėti 249 informacijos sklaidos vienetai (straipsniai, įrašai, interviu, vaizdo įrašai): *Facebook įrašai ir įrašuose pridėtos nuorodos į straipsnius* (n=61), *Twitter įrašai ir įrašuose pridėtos nuorodos į straipsnius* (n=73), *www.lrt.lt straipsniai* (n=54), *Seimo puslapio įrašai* (n=40), *Prezidentūros puslapio įrašai* (n=2), *Užsienio reikalų ministerijos puslapio įrašai* (n=19). Kai kurie interviu, vieši pasisakymai buvo paskelbti kelis kartus per skirtingus informacijos sklaidos kanalus, pavyzdžiui, straipsnis publikuotas *lrt.lt* puslapyje ir juo pasidalino nagrinėjami asmenys, asmenų atstovaujamos institucijos socialiniuose tinkluose. Išsiaiškinus, kad turinys yra pasikartojantis, jis į tyrimą įtraukiamas tik vieną kartą. Tyrimo metu taip pat susidurta su nenumatytais informacijos paieškos ribotumais – sutechninėmis kliūtimis atliekant tyrimą buvo susidurta nagrinėjant M. Adomėno ir tokių institucijų kaip Užsienio reikalų ministerija ir Vyriausybė *Facebook* paskyras, Užsienio reikalų ministerijos internetinį puslapį. Anksčiau minėtų asmenų ir institucijų paskyros užstrigdavo naršančiajam, nagrinėjant senesnius nei 1–1,5 metų senumo įrašus, galbūt dėl didelio įrašų kiekio paskyrose, o Užsienio reikalų ministerijos naujienų skiltyje nerodomi senesni nei 1,5 metų įrašai. Tačiau yra manoma, kad ši techninė kliūtis nebus reikšmingai paveikusi šio darbo rezultatų ir kokybiškai pakeitusi jų. Tyrimui buvo atrenkami tik tie straipsniai, interviu, socialinių tinklų įrašai, kurių pagrindinė ar didžioji dalis kalba apie Taivaną ir jos atstovybės atidarymo ir (ar) pavadinimo klausimą, vengiama tų šaltinių, kuriuose tik trumpai užsimenama apie tyrimo objektą, t.y. tyrimo objektas minimas tik kontekste.

4. Tyrimo rezultatai

Šioje dalyje bus pristatomi surinkti ir apibendrinami duomenys apie Taivano klausimo patekimą į Lietuvos politinę darbotvarkę, remiantis daugelio srovių modeliu ir mažų ES valstybių vaidmens teorija. Atkreiptinas dėmesys, kad daugelio srovių modelyje yra aprašomi penkių reikšmingų viešosios politikos elementų rodikliai, tačiau atliekant tyrimą pastebėta, kad ne visi teoriniame modelyje išskirti rodikliai atsispindėjo ir bus aprašomi šioje situacijoje. Be to, bus parodytas besikeičiantis šio klausimo vertinimas, t.y. atliekamas anksčiau minėtų pagrindinių veikėjų požiūris į Taivano klausimą proceso sekimas.

4.1. Problemos srovės kintamųjų nagrinėjimas

Pirmiausia nagrinėjant problemos srovę pažvelgta į rodiklių komponentą. Kadangi rodikliai savaime nėra problema, svarbu yra pažvelgti, kokie rodikliai yra naudojami kuriant problemą, kurios sprendimas yra glaudesnių santykių su Taivanu užmezgimas. Nuo pat 2019 metų, kai Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas pirmą kartą paminėjo Kinijos šnipinėjimą grėsme nacionaliniam saugumui, šis rodiklis tapo svarbiausias ir dažniausiai buvo naudojamas kalbant apie Kiniją ir aršią politiką jos atžvilgiu. Peržvelgus 8 tyrime nagrinėjamų politikų viešai skelbiamą informaciją, pagrindinis rodiklis, į kurį atkreipiamas dėmesys, yra auganti Kinijos grėsmė, t.y. dar iki 2020 m. rinkimų ir po jų vyksta arši Kinijos saugumizacija.

Valstybės saugumo departamentas antrus metus mini Kinijos grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui. Nuolatinis oficialiosios Kinijos nepasitenkinimas tiek Lietuvos pilietinės visuomenės iniciatyvomis, tiek nuomonių įvairove Seime jau tapo norma. Ir vis tik – turim rimtų abejonių, ar Lietuvą šiuo metu valdantys politikai ir valstybės tarnautojai supranta komunistinės autoritarinės Kinijos grėsmę(...), atrodo, kad nei vertybių turim, nei blaiviai vertinam grėsmes nacionaliniam saugumui.⁷⁵ (A. Armonaitė, 2020 02 10)

Negavusi norėtų Klaipėdos uosto bei geležinkelių Kinija politiniu sprendimu jau seniai užvėrė duris investicijoms Lietuvoje. Kinijos tikslas nėra ir niekada nebuvo verslas. Jos tikslas — geopolitika. Tad tik su atlaidžia šypsena reikia prisiminti dar neseniai skambėjusius kai kurių politikų svaičiojimus apie milijardus, plaukiančius iš Kinijos, ir būsimus laimėjimus, kurie lauks Lietuvos, kai ji taps Naujojo šilko kelio dalimi. Nėra uosto ir geležinkelių, kurie Kinijai būtų buvę svarbūs dėl visų pirma ekonominių, o ne politinių priežasčių, nėra ir bendrų verslo projektų. Būtent tai, kad dėl nacionalinio saugumo buvo sustabdytos Kinijos investicijos į Lietuvos strateginius projektus, ir sustabdė bet kokius Lietuvos ir Kinijos rimtesnius ekonominius santykius. Ir tai įvyko prieš kelerius metus.⁷⁶ (M. Maldeikis, 2021 10 11)

⁷⁵ Aušrinė Armonaitė „Aušrinė Armonaitė. Raudonas drakonas, kurio nemato Lietuvos Vyriausybė“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 1 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1141261/ausrine-armonaite-raudonas-drakonas-kurio-nemato-lietuvos-vyriausybe>.

⁷⁶ Matas Maldeikis „Matas. Maldeikis Lietuvos vertybinė užsienio politika – ir įžvalgi, ir atsiperkanti (atsakymas Kęstučiui Girniui)“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 4 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1517853/matas-maldeikis-lietuvos-vertybine-uzsienio-politika-ir-izvalgi-ir-atsiperkanti-atsakymas-kestuciui-girniui>.

Taivano, kaip partnerės šalies, klausimas pristatinėjamas būtent iš nacionalinio saugumo pusės. Ne kartą yra minima, kad šiuolaikiniame globaliame pasaulyje valstybės yra itin susaistytos, todėl vienos demokratinės valstybės saugumas lemia kitos išlikimą. Teigiama, kad būtina palaikyti demokratinės valstybes, kurios yra puolamos aršių, didelių kaimynų, nes tai vienintelis garantas užtikrinti dabartinę tarptautinės teisės normomis grindžiamą pasaulio tvarką, kurioje Lietuva turi galimybę išlaikyti savo nepriklausomybę. Nagrinėjamų politikų retorikoje, kalbant apie saugumą, itin figūruoja atlantizmas, t.y. saugumo garantas pirmiausia yra Jungtinės Amerikos Valstijos, todėl Lietuvai, siekiant užsitikrinti nacionalinį saugumą, reikia vadovautis ir perimti šios valstybės partnerės užsienio politikos kryptis.

Po Afganistano, Kinijos oficialūs tribūnai pasakė, kad atėjo laikas Taivanui, nes dabar Amerikos nėra, tai imam Taivaną. Lygiai taip pat elgėsi su kitomis šalimis, nekalbant apie Australiją. Jeigu leisime Kinijai ir kitoms šalims elgtis taip, kalbėti taip, kad atėjo laikas Taivanui, tai leiskite man Jūsų visų paklausti: tai tada ateis laikas ir Lietuvai? Čia jau nėra Lietuvos klausimas.⁷⁷ (Ž.Pavilionis, 2021 08 26)

Lietuvos situacija yra įdomi ta prasme, kad yra labai maža valstybė, kuri suprastama, jog jos problemos ir iššūkiai, tokie kaip kaimynės Baltarusijos keliami iššūkiai, grėsmės, Rusijos saugumui keliamos grėsmės, gali išnykti iš radaro. Dabar tai negresia, bet žiūrint į prieš metus buvusią būklę, tai atrodo, kad visos pagrindinės pasaulio demokratijos lyderės ir mūsų saugumo garantės, Jungtinių Amerikos Valstijų, dėmesys gali nukrypti tiesiai tik į Ramųjį vandenyną ir Europos, Rytų Europos reikalai gali būti visiškai nesvarbūs. Tokios prielaidos dėjos, klausantis prezidento J.Bideno inauguracinės kalbos. Tai buvo savotiškas programinis teiginys. Kaip maža valstybė, tokia kaip Lietuva, gali mėginti savo problemas, iššūkius padaryti didžiąjai sąjungininkei JAV svarbias ir atsakymas buvo - įsijungdama į žaidimą, kuris yra pagrindinis ir svarbus, tai yra globali, gilėjanti įtampa, konfliktas, susijęs su alternatyvios autoritarinės supervalstybės Kinijos iškilimu. Čia atsiranda galimybė išreikšti solidarumą Taivanui, šaliai, kuri savo buvimu brėžia Kinijos Liaudies Respublikos ribas ir yra nuolatinis iššūkis tiek tiesiogine politine prasme, kai išlieka de facto nepriklausomas, tiek gilesne, konceptualesne prasme, kad tai yra kinų kultūros ir demokratijos derinys.⁷⁸ (M.Adomėnas, 2022 02 22)

Taip pat ne kartą argumentuojant siekį plėsti ryšius su Taivanu ir atidaryti atstovybę Taivano vardu nurodomi ekonominiai rodikliai. Itin dažnai buvo pabrėžiama, kad Lietuvos eksportas į Kiniją nėra didelis, todėl bendradarbiavimas su Taivanu, jei ir sukels Kinijos priešišumą, neatves priedidelių

⁷⁷ „Faktai ir nuomonės. Kiek mums kainuos diplomatinis karas su Kinija?“ nufilmuotas 2021, Delfi.lt vaizdo įrašas, 34:39-35:13, paskelbta „Delfi.lt“, 2021 m. rugpjūčio 26 d., https://www.delfi.lt/video/laidos/faktai-ir-nuomones/faktai-ir-nuomones-kiek-mums-kainuos-diplomatinis-karas-su-kinija.d?id=88041421&fbclid=IwAR3NOoEhW3W0SHlz8YsK-xt0-5hT_frMLXuV8K-zYsXqRAIeh8t6ntT5zyA.

⁷⁸ Simonas Baliukonis, Toma Bružaitė „Kiek kainuoja vertybinė užsienio politika?“ *Tinklalaidė „Aktualu“*. Tinklalaidės įrašas. 8:30 – 10:29, 2022 m. vasario 22 d., https://www.bernardinai.lt/kiek-kainuoja-vertybine-uzsienio-politika/?fbclid=IwAR31d-nrDdsqe85JuzZ6t2_MD_gYmi-z9Ch4k-jXeklhN4ERtpdxfZo3auQ.

ekonominių praradimų. Teigiama, kad ši naujosios vertybinės politikos išraiška yra teisinga, verta trumpojo laikotarpio ekonominių nuostolių dėl ilgojo laikotarpio politinės naudos.

Mes vienijamės aplink Briuselį, aplink Vašingtoną, Australiją, Japoniją, Singapūrą, kur mūsų laukia, kur mūsų verslui niekas negresia, kur mūsų laisvės rinktis nieks neriboja. Į Ameriką investuojam, kur užsienio prekyba auga dešimt kartų daugiau nei su Kinija, kur apimtis pirmo ketvirčio yra 500 milijonų mūsų eksporto, o su Kinija tik 50 milijonų, palyginti skaičius. Mums yra grąža politinė, mes sustipriname savo saugumą, laisvę rinktis.⁷⁹ (Ž.Pavilionis, 2021 08 26)

„Verslo ėjimas į Kiniją niekad nebuvo lengvas, kadangi Kinija taikė tam tikrus apribojimus daugeliui prekių, ypač mūsų žemės ūkio produkcijai, kurią Lietuva norėjo pardavinėti Kinijai. Prekybos apimtys yra labai mažos, ypač mūsų eksporto apimtys į Kiniją, sakyčiau, neadekvačiai mažos. Tam tikri nuostoliai, žinoma, galimi, tačiau jų nereikia dirbtinai padidinti“. (A. Skaisgirytė, Prezidento vyriausioji patarėja, 2021 10 07)⁸⁰

Kinijos investicijos Lietuvoje šiuo metu siekia 7,8 mln. eurų. Taigi matote tikrą skaičių. Žodžiu, Kinijos investicijų Lietuvoje tiesiog nėra. Savo ruožtu Lietuvos verslas Kinijoje investavo penkis kartus daugiau — 40 mln. eurų. 2020 metais lietuviškos kilmės prekių eksportas į Kiniją sudarė 200 mln. eurų (su reeksportu — 300 mln.). Lietuvos eksporto rinkų sąrašė tai „garbinga“ 22-oji vieta. Ir tai dvigubai mažiau nei, pavyzdžiui, į Kazachstaną. Tikiuosi nesulaukti to momento, kai Kazachstanas (su visa pagarba šiai šaliai), pritariant vadinamųjų apžvalgininkų chorui, pradės Lietuvai braižyti vidaus ir užsienio politikos kryptis. Mūsų prekybos deficitas su Kinija šiais metais pirmą kartą viršys milijardą eurų. Smarkiai per daug. Praėjusiais metais importuota prekių už 1,2 mlrd., kurių dauguma yra pigios, skirtos masiniam vartojimui. Mums šiuo atveju aktualių žaliavų ir komponentų pramonei importuojama tik už 300 mln. Pabrėžtina, kad nemaža dalis jų tik perkami Kinijoje, tačiau gaminami Taivane. Itin svarbus ir kitas skaičius — 40 procentų. Būtent tiek sumažėjo Lietuvos eksportas į Kiniją pirmą šių metų pusmetį. Pabrėžtina, kad šis mažėjimas vyko, kai nebuvo jokių kalbų apie „taivaniečių“ atstovybę Vilniuje.⁸¹(M.Maldeikis, 2021 10 11)

Vėliau, sutrikus prekybai su Kinija, pripažįstama, kad ne visi ekonominiai rodikliai buvo apžvelgti. Teigiama, kad buvo įvertintas tik tiesioginis Lietuvos eksportas į Kiniją.⁸² Didėjant visuomenės nepasitenkinimui pasikeitusia užsienio politikos kryptimi, jaučiant ekonominius praradimus, pradėta naudoti Taivano, kaip potencialios rinkos, argumentas. Daug kartų viešai teigiama

⁷⁹ Faktai ir nuomonės. Kiek mums kainuos diplomatinis karas su Kinija? “ nufilmuotas 2021, Delfi.lt vaizdo įrašas, 16:50 – 17:21, paskelbta „Delfi.lt“, 2021 m. rugpjūčio 26 d., https://www.delfi.lt/video/laidos/faktai-ir-nuomones/faktai-ir-nuomones-kiek-mums-kainuos-diplomatinis-karas-su-kinija.d?id=88041421&fbclid=IwAR3NOoEhW3W0SHlz8YsK-xt0-5hT_frMLXuV8K-zYsXqRAIeh8t6ntT5zyA.

⁸⁰ Edvardas Kubilius „Skaisgirytė: Kinija kol kas nerodo noro kalbėtis apie ambasadorių gražinimą“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1514686/skaisgiryte-kinija-kol-kas-nerodo-noro-kalbetis-apie-ambasadoriu-grazinima>.

⁸¹ Matas Maldeikis „Matas. Maldeikis Lietuvos vertybinė užsienio politika – ir įžvalgi, ir atsiperkanti (atsakymas Kęstučiui Girniui)“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 4 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1517853/matas-maldeikis-lietuvos-vertybine-uzsienio-politika-ir-izvalgi-ir-atsiperkanti-atsakymas-kestuciu-girniui>.

⁸² Sofija Lapėnienė „URM viceministras pripažįsta – viena Kinijos atsako galimybė nebuvo numatyta“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1584228/urm-viceministras-pripazista-viena-kinijos-atsako-galimybe-nebuvo-numatyta>.

ir bandoma įtikinti, kad Taivano rinka pakeis Kinijos rinką ir Lietuvos verslams atsivers net geresnės galimybės eksportuoti prekes. Naudojami skirtingi piniginiai rodikliai. Tuo pačiu yra kaltinama ir visuomenė, t.y. teigiama, kad verslininkai turėjo numatyti verslo Kinijoje neužtikrintumą, nepasikliauti ir jau anksčiau pasitraukti iš jos rinkos.⁸³

„Rizikų įvertinimas atsirėmė į mūsų dvišalių ekonomikos santykių lubas, t.y. eksportą ir importą iš Kinijos, kurie nėra dideli ir negalėtų sukelti didelių ekonominių nuostolių. Kinija atsaką formuoja ne tik dvišalėje plotmėje, bet ėmėsi sankcijų prieš ES bendrąją rinką. Būtent yra tas naujas nenumatytas elementas, kurio, žiūrint į istorinę raidą, nebuvo įmanoma numatyti“⁸⁴(M. Adomėnas, 2022 01 09)

„Čia yra kalbama apie 200 milijonų dolerių fondą, kurio prioritetų sąraše kaip dalyvė galėtų būti Lietuva. Su Taivano ministru norėsiu kalbėti ne vien tik apie fondą, bet apskritai apie Taivano galimybes Lietuvoje ir Lietuvos eksportuotojams, nes pirmiausia esame eksportuojanti šalis. Taivano ministras, su kuriuo aš šiandien susitinku, lankėsi Lietuvoje, berods spalio mėnesį buvo delegacija, tada lankėsi kai kuriose įmonėse (...) mūsų fokusas turėtų būti, kad padaryti Lietuvą tokią konkurencingą ne tik, kokia ji buvo iki šiol, bet pačia konkurencingiausia regiono valstybe, kad mokesstinė sistema būtų draugiška įmonėms, pavyzdžiui, reikėtų svarstyti ir neapmokestinti paskirstyto pelno įmonėms, kad prisitrauktume talentus iš viso pasaulio, mes turime tapti konkurencingesni nei kiti ir viena krizelė, į kurią mes papuolėme dėl to, kad Kinija nusprendė išimti mus iš muitinės sistemos, pirmiausia turi tapti galimybe tapti pačia konkurencingiausia valstybe bent jau regione tai tikrai, bet tikiuosi, kad ir Europos Sąjungoje“⁸⁵ (A.Armonaitė, 2022 01 11)

Kitas problemos srovės komponentas yra sutelkiantis įvykis. Lemtingu įvykiu, kuris iškėlė Taivano palaikymo klausimą, padėjo pagrindus Lietuvos ir Taivano draugystei, galima laikyti COVID-19 pandemiją. Nors apie Kinijos grėsmę kalbėta ir su Kinijos priešišku susidurta anksčiau ir kritikuota Kinijos „kaukių diplomatija“ COVID-19 pandemijos akivaizdoje,⁸⁶ bet būtent šiuo laikotarpiu įvyko pirmas ženklus Taivano užtarimas Lietuvoje 2020 metų balandžio 20 d. Taivanui paaukojo 100 tūkstančių medicininių kaukių.⁸⁷ Be to, Taivanas pasižymėjo itin sėkmingu pandemijos suvaldymu. Tuomet pradėta kalbėti apie Taivano dalyvavimą Pasaulio sveikatos organizacijos

⁸³ Simonas Baliukonis, Toma Bružaitė, „Kiek kainuoja vertybinė užsienio politika?“ *Tinklaidė „Aktualu“*. Tinklaidės įrašas. 16:49 – 16:57 ir 18:27 – 19:25, 2022 m. vasario 22 d., https://www.bernardinai.lt/kiek-kainuoja-vertybine-uzsienio-politika/?fbclid=IwAR31d-nrDdsqe85JuzZ6t2_MD_gYmi-z9Ch4k-jXeklhN4ERtpdxZ03auQ.

⁸⁴ Sofija Lapėnienė, „URM viceministras pripažįsta – viena Kinijos atsako galimybė nebuvo numatyta“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1584228/urm-vice-ministras-pripazista-viena-kinijos-atsako-galimybe-nebuvo-numatyta>.

⁸⁵ LRT (@LRT), „Ryto garsuose“ – interviu su ekonomikos ir inovacijų ministre Aušrine Armonaite“, Facebook vaizdo įrašas, 2022 m. sausio 11 d., <https://www.facebook.com/LRT.LT/videos/460018499069010>.

⁸⁶ Augustas Stankevičius, BNS, „Įtampa tarp Lietuvos ir Kinijos: tuzinas svarbiausių įvykių, atšaldžiusių santykius“, LRT, 2022 sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1549686/itampa-tarp-lietuvos-ir-kinijos-tuzinas-svarbiausiu-ivykiu-atsaldzysiu-santykius>.

⁸⁷ Mantas Adomėnas (@Adomenas), „TAIWAN HELPS LITHUANIA“, Twitter įrašas, 2020 m. balandžio 20 d., https://twitter.com/Adomenas/status/1252248656687890432?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwtrm%5E1252248656687890432%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fpublish.twitter.com%2F%3Fquery%3Dhttps3A2F2Ftwitter.com2FAdomenas2Fstatus2F1252248656687890432widget%3DTweet.

asamblėjoje, kuri buvo atšauktas dėl priešiškos kaimynės Kinijos įtakos prieš keletą metų. Net 50 Seimo narių, šeši Europos Parlamento nariai, septyni Nacionalinės premijos laureatai, 27 profesoriai, 47 mokslo daktarai pasirašė kreipimąsi į Prezidentą su prašymu užtarti Taivano narystę Pasaulio sveikatos organizacijoje.⁸⁸ Šį kreipimąsi palaikė ankstesnės kadencijos Užsienio reikalų ministerija.

„Lietuva laikosi vienos Kinijos politikos ir jos nekvestionuoja, tačiau kovoje su COVID-19 pandemija Taivano ekspertų dalyvavimas ir pasidalinimas patirtimi yra naudingas visiems. Tikiuosi, kad konsensusu pavyks surasti tinkamą formą užtikrinti Taivano ekspertinį dalyvavimą, nepažeidžiant sutartų principų ir tarptautinių organizacijų taisyklių“⁸⁹(L.Linkevičius, 2020 05 13)

Įdomu, kad jau šiuo klausimu pastebėta labai panaši tuometinio Užsienio reikalų ministro ir Prezidento retorika. Lyginant su Užsienio reikalų ministerijos vadovu, Prezidentas stengėsi palaikyti ne neutralią, o neigiamą poziciją, vengė atlikti veiksmus, kurių buvo prašoma laiške: aukščiausiu politiniu lygiu remti Taivano įtraukimą į Pasaulio sveikatos organizacijos susitikimus, veiklas bei mechanizmus (tarp jų – ir Global Outbreak Alert and Response Network, arba GOARN), palaikyti jo visateisį dalyvavimą Pasaulio sveikatos asamblėjoje, kreiptis į Jungtinių Tautų Organizaciją dėl Taivano galimybės dalyvauti Jungtinių Tautų Organizacijos ir jai pavaldžių tarptautinių organizacijų, pirmiausia – Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos (ICAO), veikloje užtikrinimo, inicijuoti Lietuvos ekonominės atstovybės Taivane atidarymą bei kelti Taivano pripažinimo klausimą Europos Vadovų Taryboje ir kituose Europos Sąjungos politinio veikimo formatuose.⁹⁰

„Prezidentas visuomet atidžiai įsiklauso į visuomenės, bendruomenių ir nevyriausybinę organizacijų nuomonę. Taivane gyvena daugiau nei 23 mln. žmonių, jiems gerai pavyksta susitvarkyti su koronaviruso plėtra, nėra fiksuojamos pakartotinės plitimo bangos. Taivano patirtį kovojant su koronavirusu verta išgirsti visam pasauliui, todėl būtų neteisinga ignoruoti ją pasauliniame kontekste. Tačiau formaliai PSO narėmis gali būti tik JT narės, o Taivanas tokia nėra. Nepaisant to, galimas ekspertinis ir praktinis bendradarbiavimas suvaldant pasaulinę COVID-19 plitimą ir Lietuva remia tokį bendradarbiavimą“⁹¹(A. Bubnelis, Prezidento atstovas spaudai, 2020 04 22)

⁸⁸ Vaidotas Beniušis „Patarėjas: Nausėda remia praktinį bendradarbiavimą su Taivanu, bet ne narystę PSO“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1165900/patarejas-nauseda-remia-praktini-bendradarbiavima-su-taivanu-bet-ne-naryste-pso>.

⁸⁹ Užsienio reikalų ministerija „L. Linkevičius aptarė Taivano dalyvavimą Pasaulio sveikatos organizacijoje“, URM, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/l-linkevicius-aptare-taivano-dalyvavima-pasaulio-sveikatos-organizacijoje>.

⁹⁰ Vaidotas Beniušis „Patarėjas: Nausėda remia praktinį bendradarbiavimą su Taivanu, bet ne narystę PSO“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1165900/patarejas-nauseda-remia-praktini-bendradarbiavima-su-taivanu-bet-ne-naryste-pso>.

⁹¹ Vaidotas Beniušis „Patarėjas: Nausėda remia praktinį bendradarbiavimą su Taivanu, bet ne narystę PSO“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1165900/patarejas-nauseda-remia-praktini-bendradarbiavima-su-taivanu-bet-ne-naryste-pso>.

Vieno iš kreipimosi autoriaus, Manto Adomėno, teigimu, tai buvo svarbus momentas Lietuvos užsienio politikai. Būtent po šio laiško Prezidentui ir vėliau, 2020 metų Seimo rinkimų kampanijos metu, išreikštas ženklus Taivano palaikymas, t.y. jam palaikymą išreiškė visos trys partijos, kurios po rinkimų sudarė valdančiąją daugumą: Laisvės partija, Liberalų sąjūdis ir Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai.⁹² Po šio įvykio sekė vis dažnesnės Taivano atsakomosios solidarumo akcijos ir Lietuvos palaikymą Taivanui išreiškiantys veiksmai, tokie kaip Lietuvos humanitarinė pagalba: 20 tūkstančių vienetų „Vaxzevria“ vakcinų.⁹³

Tai labai stiprus signalas, kurį 200 Lietuvos visuomenės autoritetų, intelektualinio ir politinio elito atstovų siunčia mūsų užsienio politikos formuotojams: kad reikia keisti pataikavimu Kinijai paremtą užsienio politikos konsensą, kad mes norime principingos, laisvės ir demokratijos vertybėmis grįstos Lietuvos politikos. Dabar mes prašome tikros paramos Taivano narystei PSO, o ilgainiui – ir valstybingumo pripažinimo.⁹⁴ (M. Adomėnas, 2020 04 22)

Taip, šį procesą matome kaip vystytiną palaipsniui: pasisakome už santykių intensyvinimą, politinio ir ekonominio bendradarbiavimo plėtojimą, inicijuojant atstovybių steigimą. Taip pat pritarome Taivano įtraukimui į tarptautinių organizacijų formatus, tokius kaip Pasaulio sveikatos organizacija ir kitos.⁹⁵ (G.Landsbergis, 2020 09 15)

Lygiagrečiai buvo vykdomi vis labiau santykius su Kinija žlugdantys veiksmai, pavyzdžiui: pasitraukimas iš „17+1“ formato, tai argumentuojama formato neveiksmingumu, nevakarietišku 5G technologijų uždraudimu, teigiant, kad tai Lietuvos politinis pasirinkimas būti Vakarų dalimi.⁹⁶ Visa tai parodo, kad būtent COVID-19 pandemijos akivaizdoje Taivano suteikta Lietuvai pagalba tapo svarbiu simboliu: įvyko postūmis toliau skatinti bendradarbiavimą ir politikos antreprenieriams nukreipti politikos formuotojų, visuomenės dėmesį į Taivano valstybingumo klausimą ir Kinijos sugrėsminimą. Nors tai nebuvo pagrindinis faktorius, lemiantis Taivano klausimo atsiradimą Lietuvos politinėje darbotvarkėje, bet jis leido pirmą kartą reikšmingai sutelkti svarbių veikėjų dėmesį į šios valstybės problemas Lietuvos politinėje arenoje.

⁹² Modesta Gaučaitė „Rinkimų kompasas. Taivano nepriklausomybė – klausimas, į kurį dalis partijų atsakymą randa sunkiai“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasaris 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasulyje/6/1222421/rinkimu-kompasas-taivano-nepriklausomybe-klausimas-i-kuri-dalis-partiju-atsakyma-randa-sunkiai>.

⁹³ Užsienio reikalų ministerija, „Lietuva skiria humanitarinę pagalbą Taivanui“, URM, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/lietuva-skiria-humanitarine-pagalba-taivanui>.

⁹⁴ Vaidotas Beniušis „Patarėjas: Nausėda remia praktinį bendradarbiavimą su Taivanu, bet ne narystę PSO“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1165900/patarejas-nauseda-remia-praktini-bendradarbiavima-su-taivanu-bet-ne-naryste-pso>.

⁹⁵ Modesta Gaučaitė „Rinkimų kompasas. Taivano nepriklausomybė – klausimas, į kurį dalis partijų atsakymą randa sunkiai“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasaris 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasulyje/6/1222421/rinkimu-kompasas-taivano-nepriklausomybe-klausimas-i-kuri-dalis-partiju-atsakyma-randa-sunkiai>.

⁹⁶ Stuart Lau „POLITICO China Direct: Superpowers in town — Lithuanian lions — British dependencies“, Politico, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.politico.eu/newsletter/china-direct/politico-china-direct-superpowers-in-town-lithuanian-lions-british-dependencies/>.

Galiausiai, žvelgiama į įkėlimo ir grįžtamojo ryšio komponentus ir pastebima Kinijos grėsmės naujumo reikšmė. 2020 m. Seimo rinkimuose išrinktos valdančiosios daugumos ir naujai suformuotos Vyriausybės programoje išryškėjo ženklus pokytis Lietuvos užsienio politikoje, pabrėžiant, kad nuo šiol užsienio politikoje bus vadovaujama vertybėmis, tiksliau – bus vykdoma vertybinė užsienio politika.

Mes formuosime užsienio politiką, grindžiamą tokiais principais: Lietuvos užsienio politika turi stovėti ant laisvės, demokratijos, žmogaus teisių, tarptautinės teisės viršenybės ir daugiašališko sprendimų priėmimo pamato; mūsų užsienio politika neįsivaizduojama be dalyvavimo globaliose ar regioninėse struktūrose; ji turi būti ne tik gynybinė, bet ir proaktyvi; ši politika turi būti formuojama ne tik tiesioginio intereso, bet ir mūsų vaidmens stiprinimo tarptautiniu lygmeniu principu.⁹⁷ (Naujosios Vyriausybės programa, 2020 12 16)

Norėjau pasakyti, kad iš dalies tas pavadinimas „vertybinė užsienio politika“ gali būti labai klaidinantis, jeigu traktuosime tai kaip kokį apibrėžimą. Suprantu, kodėl jis atsirado, žmonės dažniau vartoja savo retorikoje Lietuvos užsienio politikos linijoje, kuri susijusi su sąmoningu demokratijos pagrindų stiprinimu ir įvardijimu griežtesniu pavojų demokratijai, kaip tam tikrai tarptautinei politinei sistemai, ne tik vienos ar kitos šalies politinei santvarkai, tai tie žmonės, kurie pradėjo įvardinti, jie buvo pakrikštyti vertybinės politikos atstovais, bet suprantu, kad tai gali būti toks klaidinantis pavadinimas (...) Tai yra orientacija į gynimą politinių pagrindų tarptautinėje plotmėje, tos santvarkos, kuri užtikrina laisvų ir demokratinių visuomenių egzistavimą. Turbūt mūsų atveju, tai yra labai aiškiai susiję su iššūkiais, kurie mus neišvengiamai regione lydi, t.y. tironiškas Baltarusijos režimas, Rusijos grėsmės įvairaus lygio, nauja dimensija - Kinijos globalios grėsmės suvokimas ir poreikis tam atsispirti, kartu reikšti solidarumą su kitomis demokratijomis.⁹⁸ (M. Adomėnas, 2022 02 22)

Vertybinė užsienio politika ir naujoji jos kryptis – Taivano klausimas, atsirado ne atsitiktinai. Siekiant įkelti problemą į politinę darbotvarkę, reikalingi dideli resursai, nes nuolat yra sprendžiama daugybė prieš tai suformuotų ir susiformavusių problemų, todėl naujos problemos patekimas yra menkai tikėtinas. Tačiau naujos problemos pritraukia visuomenės dėmesį. Gal Kinijos sugrėsminimo klausimu siekta ne tik užtikrinti, kad bus sprendžiama problema ir taip bus įgyvendinti rinkimų pažadai, bet ir skatinti visuomenės entuziazmą, palaikymą. Tačiaušios politikos autorių nuomone, pasitraukimui iš „17+1“ bendradarbiavimo formato tiesiog nebuvo suteikiama pakankamai dėmesio viešojoje erdvėje. Tai galima paaiškinti maža šio veiksmo kaina ir užsienio politikos prasme, t.y. nebuvo sulaukta reikšmingo Kinijos atsako, ir vidaus politikoje tarp rinkėjų dėl nepastebimų finansinių, socialinių pasekmių. Gal tai ir lėmė perėjimą prie Taivano palaikymo klausimo.

⁹⁷ BNS „Vyriausybė sutinka euru didinti biudžetininkų bazinę algą, minimalius koeficientus“, Delfi, žiūrėta 2022 m. vasario 4 d. <https://m.delfi.lt/lietuvoje/article.php?id=86019005&=1>.

⁹⁸ Simonas Baliukonis, Toma Bružaitė „Kiek kainuoja vertybinė užsienio politika?“ *Tinklalaidė „Aktualu“*. Tinklalaidės įrašas. 5:07 – 6:43, 2022 m. vasario 22 d., https://www.bernardinai.lt/kiek-kainuoja-vertybine-uzsienio-politika/?fbclid=IwAR31d-nrDdsq85JuzZ6t2_MD_gYmi-z9Ch4k-jXeklhN4ERtpdxfZo3auQ.

*Viešojoje erdvėje užsienio politika pas mus paraštėse, todėl vis dar iki galo nesuprasta kokius didelius žingsnius šioje srityje vykdo(-ys) naujoji dauguma. Pasitraukimas iš 17+ yra geras to pavyzdys. Taivano reikalai taip pat, žingsnis po žingsnio, juda į priekį. (M.Maldeikis, 2021 03 23)*⁹⁹

4.2 Politikos srovės kintamųjų nagrinėjimas

Politikos srovė – antroji srovė šiame modelyje: joje gali atsidaryti politikos langas, ji parodo institucinį ir kultūrinį problemos kontekstą per partijos ideologijos, visuomenės nuotaikos ir interesų balanso komponentus. Pastarasis šiuo atveju nebus aprašytas dėl tirimo metodologijos specifikos, t.y. dėl informacijos jautrumo yra nagrinėjama tik viešai prieinama informacija, o ši buvo nepakankama parodyti interesų balansą ir pritarimą ar nepritarimą platesnėje politinėje arenoje. Bet valdančiosios daugumos partijų ideologija buvo aiškiai perteikta rinkėjams iki 2020 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų. Vyravo požiūris į Taivano klausimą: Tėvynės Sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų partijos pareiškimas, kad siekiamasantykių su Taivanu vystymosi palaipsniui ir ekonominio bendradarbiavimo plėtojimo; Liberalų sąjūdžio pareiškimo, kad siekiama diplomatinių ryšių su Taivanu; Laisvės partijos pareiškimas palaikyti Taivano nepriklausomybės pripažinimo ir valstybingumo stiprinimo siekius. 2020 m. lapkričio 5 d. valdančiąją koaliciją sudarę konservatoriai, Liberalų sąjūdis ir Laisvės partija Vyriausybės programoje nurodė, kad bus ginami kovotojai už laisvę visame pasaulyje – „nuo Baltarusijos iki Taivano“. Ši pozicija buvo sušvelninta Laisvės partijos siūlymo, t.y. Vyriausybės programoje įrašyti sieki „aktyviai palaikyti Taivano nepriklausomybės pripažinimo ir valstybingumo stiprinimo siekius“, ir ministrės pirmininkės argumentuojama, kaip siekis žvelgti į globalaus pasaulio įvykius, bet nekeisti oficialios politikos Kinijos atžvilgiu.¹⁰⁰ Tuo tarpu Seimo rinkimų kampanijos metu Prezidentūra, kaip ir Taivano priėmimo į PSO klausimo atveju, vengė detalizuoti Taivano palaikymo klausimą ir nurodė, kad G. Nausėda remia „praktinį bendradarbiavimą“ su Taivanu.¹⁰¹ Prezidento retorika ir veiksmai keliskart keitėsi, gal tai priklausė nuo visuomenės

⁹⁹ Matas Maldeikis (@maldeikismatas) „Viešojoje erdvėje užsienio politika pas mus paraštėse, todėl vis dar“, Facebook įrašas, 2021 m. gegužės 23 d., https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=287913112990279&id=110943557353903.

¹⁰⁰ Milena Andrukaitytė „Šimonytė: parama Taivanui rodo, kad matome ne tik tai, kas vyksta mūsų pasienyje“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1272094/simonyte-parama-taivanui-rodo-kad-matome-ne-tik-tai-kas-vyksta-musu-pasienyje>.

¹⁰¹ Modesta Gaučaitė „Rinkimų kompasas. Taivano nepriklausomybė – klausimas, į kurį dalis partijų atsakymą randa sunkiai“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasaris 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1222421/rinkimu-kompasas-taivano-nepriklausomybe-klausimas-i-kuri-dalis-partiju-atsakyma-randa-sunkiai>.

nuotaikos. Pirmiausia buvo viešai teigiama, jog tikimasi, kad Kinija dar pergalvos šitą sprendimą ir neeskaluos šito konflikto,¹⁰² pabrėžiama, kad Lietuva nesiekia provokuoti konflikto, niekaip nekvestionuoja „vienos Kinijos“ politikos,¹⁰³ tačiau vėliau, po beveik pusmečio nuo Taivano atstovybės atidarymo, gal pajutus finansinę veiksmo kainą ir dėl itin didelio žiniasklaidoje ir viešųjų nuomonių apklausose perteikiamo nepritarimo, įvyko pozicijos pokytis. Naujaja pozicija gal bandoma pakeisti visuomenėje nepopuliaraus klausimo reikšmingumą.

Aš manyčiau, kad ne Taivaniečių atstovybės atidarymas buvo klaida, o pavadinimas, kuris nebuvo derintas su manim (...) Pagrindinė kibirkštis buvo labiau pavadinimo ir šiuo metu mes jau turime kovoti su pasekmėmis ir sakyčiau, kad prasidėjo nekonvencinio pobūdžio priemonių taikymas Lietuvos atžvilgiu. (G.Nausėda, 20220104)¹⁰⁴

Mes tikrai esame pasirengę šį klausimą svarstyti ir, pirmiausia, galbūt kalbėti apie pavadinimo suvienodinimą. Yra ir tam tikrų kitų pasiūlymų, juos užsienio reikalų ministras išdėstė savo deeskalacijos plane, todėl dar kartą kartoju, kad deeskalacija turi būti vertinama ne pagal tai, koks rezultatas turi būti pasiektas, o rezultatas turi būti pasiektas toks, kad mes normalizuojame savo santykius, grįžtame prie normalaus verslo ir mūsų verslas nepatiria nuostolių, nes jie yra nepriimtini ir tikrai nedaro naudos mūsų valstybei. (G.Nausėda, 20220127)¹⁰⁵

Tuo tarpu kitų veikėjų, net ir tos pačios partijos, TS-LKD atstovų, pozicijos skyrėsi tarpusavyje viešu pripažinimu, kad tai yra politinis klausimas arba ne. Tačiau nėra pastebimas pokytis laike – deklaruojamos pozicijos ne itin kito keičiantis visuomenės nuotaikoms. Užsienio reikalų ministras pripažino, kad Lietuva pastaruoju metu formavo politiką, kuri gali būti Kinijos suvokiama kaip nepalanki. Tik vieno interviu metu teigta, kad Lietuva yra ta, kuri yra nuskriausta už savo teisingą, vertybinę poziciją.¹⁰⁶ Daugeliu atveju viešuose pasisakymuose lietuvių kalba vyravo argumentavimas, kad Taivano klausimas nėra politinis sprendimas, argumentuojant veiksmus ekonomine nauda ir

¹⁰² Erika Alonderytė „Skaisgirytė: Lietuva neturi intereso nutraukti santykių su Kinija“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 4 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1471777/skaisgiryte-lietuva-neturi-intereso-nutraukti-santykiu-su-kinija>.

¹⁰³ Mindaugas Laukagalis „Nausėda Glazge teigia su Bidenu kalbėjęs apie santykius su Kinija – paprašė paramos Kinijos politikos klausimu“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1533085/nauseda-glazge-teigia-su-bidenu-kalbjes-apie-santykius-su-kinija-paprase-paramos-kinijos-politikos-klausimu>.

¹⁰⁴ Milena Andrukaitytė „Nausėda: ne Taivaniečių atstovybės atidarymas buvo klaida, o pavadinimas, kuris nebuvo derintas su manim“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1579884/nauseda-ne-taivanieciu-atstovybes-atidarymas-buvo-klaida-o-pavadinimas-kuris-nebuvo-derintas-su-manim>.

¹⁰⁵ Gytis Pankūnas „Prezidentas apie Taivano atstovybės pavadinimo keitimą: turime pasiekti, kad mūsų verslas nepatirtų nuostolių“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1599339/prezidentas-apie-taivano-atstovybes-pavadinimo-keitima-turime-pasiekti-kad-musu-verslas-nepatirtu-nuostoliu>

¹⁰⁶ Gytis Pankūnas „Landsbergis: visi veiksmai dėl Taivaniečių atstovybės atidarymo su prezidentu buvo derinti“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1581276/landsbergis-visi-veiksmai-del-taivanieciu-atstovybes-atidarymo-su-prezidentu-buvo-derinti>.

suverenia teise plėsti bendradarbiavimą, priimti bei steigti nediplomatines atstovybes,¹⁰⁷ o būtent Kinija buvo kaltinama klausimo politizavimu.¹⁰⁸

Mes esame pateikę pasiūlymus Kinijai, kaip mes matome situaciją, kuri klostosi. Manome, kad Kinijos vertinimas yra stipriai per griežtas. Manome, kad tai yra daugiau skirta ne tiek Lietuvai, kiek tarptautinei bendruomenei, kad nebūtų bandoma sekti Lietuvos pavyzdžiu (...) Tai yra įvairių Lietuvos priimtų sprendimų pasekmė, tiek dėl 5G, tiek dėl mūsų strateginių sektorių apsaugos, investicijų į juos. Be abejonės, mūsų stipresnio ryšio su Taivanu. (G.Landsbergis, 20210811)
109

Daug kas klausia paskutinėmis dienomis kada, kaip, kas priėmė bei kas sutiko su sprendimu dėl Taivaniečių atstovybės. Keista, kad tų klausimų buvo mažokai, kai apie šį sprendimą paskelbėme dar liepos mėnesį. Kaip sakoma - pergalės tėvų daug, taip ir vasarą apie sprendimą buvo žinota, pritarta ir sveikinta. Įmonėms susidūrus su sunkumais - taivaniečiai daugelio paliekami našlaičiai. O juk visiškai nieko ypatingo Lietuvoje neatsitiko, tik žmonės iš Taivano salos norėjo save vadinti taivaniečiais ir tai yra visiškai normalu. Tai nepažeidžia mūsų tarptautinių įsipareigojimų, nepažeidžia sutarčių. Leisti vadintis taip, kaip žmonės save vadina nėra klaida. Nenormalu yra kitkas. Nenormalus ir neatitinkantis tarptautinių įsipareigojimų yra spaudimas įmonėms, nenormalus yra vieningos ES rinkos sistemos laužymas. Mesti iššūkį Europos Sąjungai yra klaida. (G.Landsbergis, 2022 01 11)¹¹⁰

Užsienio reikalų viceministro Manto Adomėno komentaruose Lietuvos viešojoje erdvėje pastebimas siekis menkinti Kinijos veiksmų reikšmingumą,¹¹¹ angliškai išreiškiamas nepritarimas Prezidento pozicijai, palaikančiai Taivaną.¹¹² Tokiu būdu gal buvo bandoma pakeisti vyraujančią nepalankią nuotaiką Taivano politikos klausimu. Atvirai Taivano atstovybės klausimo politinį pobūdį parodė M. Maldeikis. Jo teigimu, šis klausimas yra plačiai palaikomas visuomenėje būtent dėl abiejų

¹⁰⁷ Užsienio reikalų ministerija „Dėl Kinijos sprendimo negražinti ambasadorių“, URM, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/del-kinijos-sprendimo-negražinti-ambasadoriu>.

¹⁰⁸ Augustas Stankevičius „Landsbergis: didelė dalis produkcijos, kuri keliavo į Kiniją, tikrai atras savo rinkas“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1612423/landsbergis-didele-dalis-produkcijos-kuri-keliavo-i-kinija-tikrai-atras-savo-rinkas>.

¹⁰⁹ Austėja Masiokaitė-Liubinienė „URM vadovas Landsbergis: siekiama, kad Kinijos ambasadorius grįžtų į Vilnių“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1466982/urm-vadovas-landsbergis-siekiamo-kad-kinijos-ambasadorius-griztu-i-vilniu>.

¹¹⁰ Gabrielius Landsbergis (@landsbergis) „Apie normalumus ir nenormalumus“, Facebook įrašas, 2022 m. sausio 11 d., <https://www.facebook.com/landsbergis/posts/10215775401098428>.

¹¹¹ Deividas Jursevičius „Adomėnas: santykių su Kinija tikrovė paprastesnė ir santūresnė negu dabartinis tonas“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1477668/adomenas-santykiu-su-kinija-tikrove-paprastesne-ir-santuresne-negu-dabartinis-tonas>.

¹¹² Matas Maldeikis (@MatasMaldeikis) „I disagree with my President @GitanasNauseda“, Twitter įrašas, 2022 m. sausio 4 d., https://twitter.com/MatasMaldeikis/status/1478369319792914433?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1478369319792914433%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_%ref_url=https%3A%2F%2Fpublish.twitter.com%2F%3Fquery%3Dhttps3A2F2Ftwitter.com2FMatasMaldeikis2Fstatus2F1478369319792914433widge%3DTweet.

valstybių vadovavimosi demokratijos, žmogaus teisių ir teisinės valstybės principais.¹¹³Vėliau, net ir viešosios nuomonės apklausoms parodžius, kad klausimas itin nepopuliarus, jis vengė pripažinti visuomenės nuotaikos pokytį, teigdamas, kad tai yra kartų klausimas. Jo teigimu, nepriklausomybės karta, kuri palaipsniui perima šalies valdymą tiek Seime, tiek Vyriausybėje, palaiko Taivano klausimą, nesgeriau suvokia geopolitinius klausimus.¹¹⁴

Diplomatinė žinutė yra svarbu, todėl misija vadinsis būtent Taivano atstovaujamoju biuru Lietuvoje. (M.Maldeikis, 2021 07 20)¹¹⁵

Apklausa nėra apie Kiniją ir Taivaną, tai apie vertybėmis grįstą politiką, o vertybėmis grįstą politiką labai sunku suvokti. Dažniausiai tai susiję su kartų atotrūkiu. Vyresniajai kartai labai sunku suprasti, jie sako: kur yra Kinija? Mūsų kaimynės yra Rusija ir Baltarusija. Tačiau jaunoji karta supranta, kas vyksta, ir labai palaiko. Jei einu į kavinę, restoraną ar barą, visi prieina ir sako: „Laikykis, niekada nepasiduok, mes kovosime iki galo, negalvok pasiduoti Kinijai“. Jie supranta mūsų turimas kortas ir tai, kad jei pralaimėsime, nebeliks Europos Sąjungos, nebus NATO, tai būtų tik laiko klausimas. Pasaulis, kuriame gyvename, būtų visai kitoks. Tai ne tik Lietuvos klausimas, siunčia žinia ir Europos Sąjungai bei kitoms šalims. Visi stebi Europos Sąjungą ir kas bus su Lietuvos atveju. Mes suprantame pralaimėjimo kainą. Tai parodytu, kad galima palaužti Europos Sąjungos ir NATO šalį, Vakarų kaip struktūrą, civilizaciją. Tai parodytu, kad mes pralaimėjome, Vakarai pralaimėjo. (M.Maldeikis, 2022 01 20)¹¹⁶

4.3 Viešosios politikos srovės kintamųjų nagrinėjimas

Viešosios politikos srovėje atkreiptas dėmesys ir buvo labiausiai pastebimas šio klausimo vertės priimtinumas politikos bendruomenėms. Politikos bendruomenės, kurioms priimtina antagonistinė politika Kinijos atžvilgiu, sudaro Vakarų šalių politikai, pirmiausia JAV. Tyrime nagrinėtų politikų retorika parodo, kad jų požiūris į Taivano klausimą kyla iš suvokimo, kad jie yra dalis šios politinės bendruomenės, todėl ir Lietuvos užsienio politikos krypties pakeitimas yra būdas dar labiau įsitraukti į šias bendruomenes, kurios generuoja Vakarų pasaulio viziją Kinijos atžvilgiu. Jie ne tik perima idėją, bet ir faktiškai pirmieji Rytų Europoje, dalyvaudami tokio parlamentarų tinklo kaip „Inter-

¹¹³ BNS „Baltijos šalių parlamentarai susitiko su Taivano prezidentu: Maldeikis išreiškė viltį, kad ryšiai taps dar tvirtesni“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 4 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1552422/baltijos-saliu-parlamentarai-susitiko-su-taivano-prezidente-maldeikis-isreiske-vilti-kad-ryšiai-taps-dar-tvirtesni>.

¹¹⁴ Matas Maldeikis (@MaldeikisMatas) „Kinijos Respublika (Taivanas) informuoja, kad šiandien Vilniuje atidaro savo atstovybę“, Facebook įrašas, 2021 m. lapkričio 18 d., <https://www.facebook.com/maldeikismatas/posts/404027114583482>.

¹¹⁵ Matas Maldeikis (maldeikismatas) „Šiandien Taivanas paskelbė apie atstovybės Lietuvoje atidarymą“, Facebook įrašas, 2021 m. liepos 20 d., <https://www.facebook.com/maldeikismatas/posts/311168083869386>.

¹¹⁶ Taiwan Insider (@TaiwanInsider) “Lithuanian MP @MatasMaldeikis tells @TsoNatalie why #Lithuania is still standing with #Taiwan” Twitter vaizdo įrašas, 2022 m. sausio 20 d., <https://publish.twitter.com/?query=https%3A%2F%2Ftwitter.com%2FTaiwanInsider%2Fstatus%2F1484133385564200960&widget=Tweet>.

Parliamentary Alliance on China“¹¹⁷ veikloje, patys kuria. Tai ši politika leidžia jos autoriams išlaikyti svarų vaidmenį tarptautinėje politikų bendruomenėje, būti aktualiems ir toliau sutelkti dar didesnę bendruomenę Lietuvos viduje.

Paramos Taivanui veiksmus reikia matyti kiek platesnėje perspektyvoje. Tai nėra kažkokia JAV vienašališkai kilusi iniciatyva. Ji priklauso serijai veiksmų, kuriais JAV reaguoja į padidėjusį Kinijos agresyvumą ir padidėjusias komunistinio režimo represijas. Tai ne tik Taipėjaus aktas, ne tik paramos Taivano diplomatiniam sąjungininkams veiksmai, bet taip pat yra ir Honkongo paramos aktas, ir Tibeto. Šioje vietoje Lietuva turi rinktis, nes užsimerkdama prieš totalitarėjančio režimo nusikaltimus ir represijas ji išduoda ir savo pačios istorinę patirtį, ir kartu savo didžiausią ir svarbiausią strateginę partnerę – Jungtines Amerikos Valstijas.¹¹⁸ (M. Adomėnas, 2020 04 30)

Šiandien Domus Maria viešbutyje kolegų Manto ir Gintaro iniciatyva kartu su kitais laisvę mylinčiais bendražygiais įkūrėme Lietuvos - Taivano forumą, kurio tikslas - plėtoti Lietuvos ir Taivano kultūrinius, mokslinius, ekonominius, politinius ir žmogiškuosius ryšius, gilinti ir aktyvinti Lietuvos ir Taivano bendradarbiavimą. Taivano Ambasadorius Andy Chin šia proga paskelbė, kad kitais metais Vilniuje bus atidaryta ir oficiali Taivano atstovybė. "Nors Lietuva atrodo esanti toli nuo mūsų, bet iš tiesų - jūs mūsų širdyje", teigė Ambasadorius. (Ž. Pavilionis, 2020 10 08)¹¹⁹

Šiandien mums skambinėja patys aukščiausi Amerikos užsienio politikos vadovai ir strategai, kongresmenai. Aš pats sulaukiau asmeninio Senato URK'o pirmininko skambučio, Gabrielius Lansbergis A. Blinkeno skambučio. Rytoj, tikėkimės, paskelbsime visų galingiausių Vakarų parlamentų pareiškimą mus remiantį, kurio labai laukiame. Su mumis stovi Amerika, Vokietija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė, nes tai nėra tik Lietuvos reikalas, tai mūsų Vakarų standartų, verslo standartų reikalas. Mes giname sukonfrontuodami su komunistine Kinija, kuri bando nustatyti savo taisykles, savo Šilko kelius Lietuvoje ir siekia tik Klaipėdos, jei taip atvirai šnekant ir laužomos rankelės tiek, kiek mes atiduosime. (Ž. Pavilionis, 2021 08 26)¹²⁰

Daug žmonių norėjo būti Taivano grupėje, suprasdami didelį pokytį, nedaug kas nori tapti Kinijos grupės lyderiais(...) Tai 34 iš 141 parlamentaro ir grupė auga, , manau, kad ypač išaugs po šio vizito. Čia buvo daug verslo

¹¹⁷ Mantas Adomėnas (@Adomenas) „Puiki žinia - Lietuva yra pirmą Rytų Europos valstybę, pakviesta prisijungti prie Inter-Parliamentary Alliance on China“, 2020 m. birželio 5 d., <https://www.facebook.com/Adomenas/posts/10223465240158898>.

¹¹⁸ Julija Šakytė „Adomėnas: užsimerkdama prieš Kiniją Lietuva išduoda savo istoriją ir didžiausią partnerę“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1168468/adomenas-uzsimerkdama-pries-kinija-lietuva-isduoda-savo-istorija-ir-didziausia-partnere>.

¹¹⁹ Žygimantas Pavilionis (@zygispavilionis) „Komunistinė Kinija, pasirodo, rinko informacija ir apie mane“, Facebook įrašas, 2020 m. spalio 8 d., https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2857153774608352&id=1379660959024315.

¹²⁰ Faktai ir nuomonės. Kiek mums kainuos diplomatinis karas su Kinija? “ nufilmuotas 2021, Delfi.lt vaizdo įrašas, 03:07 – 04:10, paskelbta „Delfi.lt“, 2021 m. rugpjūčio 26 d., https://www.delfi.lt/video/laidos/faktai-ir-nuomones/faktai-ir-nuomones-kiek-mums-kainuos-diplomatinis-karas-su-kinija.d?id=88041421&fbclid=IwAR3NOoEhW3W0SHlz8YsK-xt0-5hT_frMLXuV8K-zYsXqRAIeh8t6ntT5zyA.

galimybių. Delegacijoje buvo žmonių, kurie vertino 50/50, bet dabar jie suvokia galimybes, kurias atsiveria mezgant mūsų santykius.¹²¹ (M.Maldeikis, 2021 12 2)

Kadangi turinio analizės metodas yra skirtas vykdyti proceso atsekimą, tai šio tyrimo metu menkai buvo pastebėti ir nesiekta įvertinti kitų viešosios politikos srovės komponentų, tokių kaip vertės priimtinumas, techninius įgyvendinamumas, išteklių prieinamumas ar koks yra tinklo integracijos lygis. Išnagrinėję anksčiau atliktus tyrimus, kurie naudoja daugelio srovių modelį, Pragati Rawat, John Charles Morris taip pat pastebėjo, kad dažnu atveju sunku empiriškai įvertinti ir nustatyti politikos idėjos techninio įgyvendinimo komponentą.¹²² Tačiau tai, kad politika buvo įgyvendinta per ganėtinai trumpą laiką, jei atspirties tašku laikysime pirmiau aprašytą sutelkiantį įvykį, leidžia mums daryti prielaidą, kad Lietuvoje tinklų integracija yra didelė ir didelio pasipriešinimo nebuvo sulaukta arba (ir) idėja buvo techniškai lengvai įgyvendinama, reikalingi ištekčiai buvo prieinami ar (ir) daug jų nereikalavo.

4.4 Politikos lango atsivėrimas

Taivano palaikymo klausimo atveju galima įvertinti ir teigti, kad politikos lango atsivėrimą nulėmė būtent pokyčiai politikos srovėje, o ne problemos srovė. Manoma, kad problema buvo formuojama ir pristatoma visuomenei pirmiau pateikiant sprendimą, t.y. paramą ir bendradarbiavimą su Taivanu vietoj Kinijos. Institucinis kontekstas, kuris leido šiai problemai patekti į Lietuvos politinę darbotvarkę ir būti sprendžiamai, buvo pirmiausia 2020 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimai. Būtent naujos Vyriausybės programoje atsirado vietos politikos antreprenierio siūlomai užsienio politikos alternatyvai. Nors teigiama, kad Taivano klausimas įrašytas į Vyriausybės programą Laisvės partijos iniciatyva,¹²³ tačiau politikos antreprenieriu galima vadinti Mantą Adomėną. Nagrinėjant viešą šio asmens retoriką ir lyginant su kitų tyrime nagrinėtų politikų retorika, pasisakymų ir komentarų skaičiumi, jis pasižymėjo kaip aktyviausias politikos veikėjas šioje srityje ir tikėtina, kad gavęs prieigą prie svarbių sprendimų priėmėjų pateikė savo puoselėtą pasiūlymą. Jis, kartu su parlamentaru Gintaru Steponavičiumi, dar 2019 m. inicijavo 80 Seimo narių pasirašytą Taivaną remiantį laišką Pasaulio

¹²¹ „Talking with Lithuania | Taiwan Insider | Dec. 2, 2021 | RTI“, nufilmuota 2021, Youtube vaizdo įrašas, 6:31 – 7:43, paskelbta „RTI Englis“, 2021 m. gruodžio 2 d., https://www.youtube.com/watch?v=ZseSpMN8F_8

¹²² Pragati Rawat, John Charles Morris, 623.

¹²³ Milena Andrukaitytė „Šimonytė: parama Taivanui rodo, kad matome ne tik tai, kas vyksta mūsų pasienyje“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1272094/simonyte-parama-taivanui-rodo-kad-matome-ne-tik-tai-kas-vyksta-musu-pasienyje>.

sveikatos organizacijos (PSO) generaliniam direktoriui, ¹²⁴ metais vėliau – to paties klausimo laišką Lietuvos Respublikos Prezidentui. ¹²⁵ Po 2020 m. sausio 11 d. Taivano prezidento rinkimų buvo teigiama, kad Lietuva turėtų svarstyti galimybę tapti pirma ES valstybe nare, kuri vietoj diplomatinio Kinijos pripažinimo pasirinktų Taivaną. ¹²⁶

Lietuva turi mažinti politinę ir ekonominę priklausomybę nuo komunistinės Kinijos, pasitraukdama iš regioninės „17+1“ iniciatyvos bei itin kritiškai įvertindama tolesnį dalyvavimą „Juostos ir kelio“ projektuose. Ir mažinti būtina ne tik savo priklausomybę – Lietuva turi raginti ir Europos Sąjungą tapti mažiau priklausoma nuo Kinijos investicijų, įvedant griežtą ir privalomą investicijų patikros mechanizmą ES lygiu. Tai leistų atsijoti Kinijos (ir kitų grėsmę keliančių režimų, kaip kad Rusija) investicijas į strateginius sektorius ir strateginę infrastruktūrą (...) Kodėl Taivanas svarbus? Taivanas – ne tik valstybė, nuosekliai rėmusi Baltijos šalių okupacijos nepripažinimą Šaltojo karo metais. Dar svarbiau tai, kad Taivanas savo buvimu demonstruoja, kad kinų civilizacijos pamatą galima sėkmingai inkorporuoti į laisvą, demokratinę klestinčią valstybę – ir taip paneigti mitą apie kinų civilizacijos ir demokratijos nesuderinamumą, kuriuo Kinijos komunistų partija motyvuoja savo despotišką valdymą. Kadaisie Lietuva su dėkingumu įvertino, kai jos trapų valstybingumą pirmoji pripažino nedidelė Islandija. Manau, kad po trijų dešimtmečių esame pribrendę atmokėti šią garbės skolą, paremdami Taivano valstybingumo siekį. Lietuva paremti Taivaną gali keliais būdais. Būtina remti Taivano įtraukimą į Pasaulio sveikatos organizaciją ir palaikyti jo visateisį dalyvavimą Pasaulio sveikatos asamblėjos veikloje. Turime reikalauti, kad Taivanui būtų užtikrintos galimybės dalyvauti Jungtinių Tautų Organizacijos ir jai pavaldžių tarptautinių organizacijų veikloje. Be to, būtų ne tik simboliškai prasminga, bet ir labai naudinga plėtojant jau vykstantį ekonominį, mokslinį ir technologinį bendradarbiavimą, atidaryti Taivane Lietuvos atstovybę. Galiausiai, turėtume kelti Taivano diplomatinio pripažinimo klausimą Europos Sąjungos politinio veikimo formatuose – ir galbūt ryžtis padaryti veiksmą, kuris dabar atrodo drastiškas, bet yra vienintelis vertybiškai pateisinamas: perkelti diplomatinį pripažinimą nuo komunistinės totalitarinės Kinijos Liaudies Respublikos demokratiniam Taivanui.

Koronaviruso krizės metu užaštrėjusiame ir paspartėjusiame geopolitiniame „Didžiajame žaidime“ Lietuva neturi prabangos likti nuošalyje (...) Lietuvos politinių ir diplomatinių santykių su Taivanu plėtra būtų gera

¹²⁴ Vaidotas Beniušis „Daugiau kaip pusė Seimo narių išsakė paramą Taivanui diplomatiame ginče su Kinija“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d.,

<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1054047/daugiau-kaip-puse-seimo-nariu-issake-parama-taivanui-diplomatiniame-gince-su-kinija>

¹²⁵ Vaidotas Beniušis „Patarėjas: Nausėda remia praktinį bendradarbiavimą su Taivanu, bet ne narystę PSO“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1165900/patarejas-nauseda-remia-praktini-bendradarbiavima-su-taivanu-bet-ne-naryste-psy>

¹²⁶ Mantas Adomėnas (@Adomenas) “Astonishing Taiwan election results show strong public support for strengthening de facto independence and resisting Chinese pressure”, Twitter įrašas, 2020 m. sausio 12 d., https://twitter.com/Adomenas/status/1216155979135348736?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwtm%5E1216155979135348736%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_%ref_url=https%3A%2F%2Fpublish.twitter.com%2F%3Fquery%3Dhttps3A2F2Ftwitter.com2FAdomenas2Fstatus2F1216155979135348736widget%3DTweet.

proga realiai glaudinti bendradarbiavimą su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, remiančiomis Taivano narystę tarptautinėse institucijose ir garantuojančiomis tiek Taivano, tiek Lietuvos saugumą.

Galų gale, mūsų pačių istorija pakankamai aiškiai įrodo, kad, žvelgiant iš ilgalaikės perspektyvos, palaikyti vertybinius principus politikoje yra ir vienintelė pragmatiška politinė laikysena. (M. Adomėnas, 2020 04 17)¹²⁷

Citata parodo, kad likus 5 mėnesiams iki 2020 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų, M.Adomėno siūloma alternatyva buvo daug reikšmingesnė, nei pradėjus formuoti Taivano politiką. Pastebimas siekis buvo ne tik užmegzti diplomatinį ryšius su Taivanu, bet ir net šią Taivano politiką perkelti į visos Europos Sąjungos lygį. Be to, matome, kad šiam ideologiniam klausimui pasitelkiamas moralinis argumentas, naudojamas svarbus Lietuvos istorijos įvykis - „Islandijos momentas“, t.y. šios mažos valstybės Islandijos pripažinimas Lietuvai siekiant nepriklausomybės. Šis įvykis, kuris tapo simboliu, ne kartą pasikartoja, pastebimas ne vien tik M.Adomėno retorikoje. Naudojami ir kiti lietuvių tautos tapatybės simboliai, daugiausia susiję su lietuvių kova prieš Sovietų Sąjungą. Šie simboliai, pasakojimai, palyginimai, kurie skatina vadovautis emocijomis, pastebėti ir dažnai vartojami parlamentarų D.Šakalienės, M.Maldeikio, Ž. Pavilionio argumentacijoje ne tik komentuojant įvykius Lietuvos rinkėjams, bet ir užsienio auditorijai.

Vos prieš trisdešimt metų piktinomės Vakarų cinizmu, kai buvo bandoma užsimerkti ir nematyti tuometinės Sovietų Sąjungos veiksmų Lietuvoje. Nesupratome Vakarų, kai M. Gorbačiovas buvo apdovanotas Nobelio taikos premija. Deja, prabėgo vos keli dešimtmečiai ir principas „nepainiokime ekonomikos su politika“ mums jau tinka. Tinka?

Lietuvoje mus pirmiausia turi jaudinti tik mūsų pačių požiūris į šalį, kurioje šiuo metu vienas milijonas (1.000.000) piliečių laikoma „perauklėjimo stovyklose“. Ar mums tikrai tai atrodo normali kaina už esą spartų augimą ir ar tikrai trokštame bendrauti, juolab bičiuliauti su tokia valstybe? Vos prieš trisdešimt metų piktinomės Vakarų cinizmu, kai buvo bandoma užsimerkti ir nematyti tuometinės Sovietų Sąjungos veiksmų Lietuvoje. Nesupratome Vakarų, kai M. Gorbačiovas buvo apdovanotas Nobelio taikos premija. Deja, prabėgo vos keli dešimtmečiai ir principas „nepainiokime ekonomikos su politika“ mums jau tinka. Tinka? Autoritarinės, žmogaus teises nuolat paminančios Kinijos Liaudies Respublikos aukštinimas tuo labiau apgailėtinas, kai turime kitokios Kinijos – Kinijos respublikos, vadinamojo Taivano, pavyzdį, kuris yra absoliuti sėkmės, paremtos liberaliomis vertybėmis, istorija.

Tokios šalys kaip Taivanas ar Suomija yra tikroji alternatyvioji komunistinių režimų neatsiradimo istorija.

Taivanas yra tokia šalis, kokia galėjo būti visa Kinija, jeigu ne žmogžudiškas komunizmas.

Suomija yra tokia šalis, kokia, tikėtina, būtų Lietuva, jeigu ne bolševizmas. Net pati Rusija būtų kaip dabartinė Suomija, jeigu ne šarikovų pergalė prieš laikinąją vyriausybę.¹²⁸ (M.Maldeikis, 20191014)

¹²⁷ Mantas Adomėnas „Mantas Adomėnas. Koronaviruso geopolitika“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1164472/mantas-adomenas-koronaviruso-geopolitika>.

¹²⁸ Matas Maldeikis „Matas Maldeikis. Plačiai užmerktos akys: ką švenčiame, kai sveikiname Kiniją?“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1106590/matas-maldeikis-placiai-uzmerktos-akys-ka-svenciname-kai-sveikiname-kinija>.

*Taivano atstovai Vašingtone mus pasitiko su milžiniška pagarba ir kaukėmis "Ačiū, Lietuva!", kurios šiuo metu labai populiarios Taivane. Taivano galimybių tiek Vašingtone, tiek visame pasaulyje mes dar iki galo neįvertiname, tačiau esu tikras, kad netrukus suprasime. Manau, ir Pekinas padės, kurio veiksmai taip primena Maskvos klaidas mūsų nepriklausomybės atgavimo aušroje.*¹²⁹ (Ž.Pavilionis, 2021 09 13)

*Lietuvos žmonės yra labai užsispyrę. Mano šeima sako, kad aš esu savo senelio kopija. Jis kentėjo nuo sovietų režimo: buvo pasodintas į kalėjimą ir su šeima ištremtas į Sibirą, mano mama gimė Sibire ir jai nebuvo leista išvykti iš Sovietų Sąjungos, net į Lenkiją, kuri buvo arti sovietų. blokas, net ne dėl to, kad valstybės priešo dukra, nes mano močiutė taip pat buvo nuteista ir ištremta į Sibirą, nes jos brolis ir sesuo dalyvavo pasipriešinime. Tai nebuvo karinis pasipriešinimas, jie nieko nešaudė, tai buvo tik žmonės, nesutinkantys su savo krašto okupacija. Jie iš tikrųjų ištvėrė kankinimus. Taigi, jūs suprantate mano poziciją komunizmo atžvilgiu ir turint omenyje, kad taip nukentėjo kas penkta šeima Lietuvoje, tai taip, žinoma, komunistų mes nemėgstame. (...) Žinome, kad tai kaip maras tos komunizmo represijos ir visada yra tas pats. Tai vienas paaiškinimas. Dar viena priežastis, mano nuomone, kad Lietuva galbūt vienas iš Taivano draugų, kurie padeda sukurti didesnę susibūrimą. Nesame naivūs, suprantame, kad esame labai maža šalis, bet šiandien trijų Baltijos šalių delegacija lankosi Taivane, taip pat jūsų ministras lankėsi Čekijoje, IPAC Tarppalamentinis aljansas dėl Kinijos vienija per dvi dešimtis demokratiškos šalių visame pasaulyje nuo Kanados iki JAV. Mes žinome, kad esame maži, bet turime ir Europos Sąjungą, kuri mus saugo. Europos Parlamentas priėmė rezoliucijas, kuriose labai aiškiai pasakė, kad palaiko tai, ką Lietuva daro dėl Taivano. Manau, kad tai platesnis sutarimas (...) Demokratijoje taip pat yra tam tikrų raudonų linijų, kurių nereikėtų peržengti, ir mes stengiamės išlaikyti pasaulinį saugumą.*¹³⁰(D.Šakalienė, 2021 12 2)

Apibendrinami, nagrinėdami Taivano klausimo įkėlimą į Lietuvos politinę darbotvarkę matome, kad išsikeltos hipotezės pasitvirtino tik iš dalies. Pirmiausia, dar kartą patvirtinta, kad šios politikos patekimas į darbotvarkę susijęs su 2020 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimais ir naujos valdančiosios koalicijos partijos ideologija. Taip pat pasitvirtino hipotezė, kad keičiasi visuomenės nuotaika ir tam tikra visuomenės grupė pradeda matyti Kiniją kaip priešą, todėl palaiko visas prieš Kiniją nukreiptas politikas, t.y. ir Taivano klausimą. M.Maldeikio teigimu, ta visuomenės dalis yra nepriklausomybės laikais gimę asmenys. Tik iš dalies patvirtinta, kad rodikliai, kurie indikuoja, kad Kinija kelia grėsmę nacionaliniam saugumui, plačiai naudojami politikų retorikoje siekiant paaiškinti užsienio politikos pokytį ir suartėjimą su Taivanu, nes pastebėta, kad vykstant visuomenės nuotaikos pokyčiui daug plačiau pradėti naudoti ekonominiai rodikliai. Taip pat tik iš dalies patvirtinta, kad 2019

¹²⁹ Žygimantas Pavilionis (@zygispavilionis), „Taivano atstovai Vašingtone mus pasitiko su milžiniška pagarba ir kaukėmis "Ačiū, Lietuva!"" , Facebook įrašas, 2021 m. rugsėjo 13 d., https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=3148483588808701&id=1379660959024315.

¹³⁰ Talking with Lithuania | Taiwan Insider | Dec. 2, 2021 | RTI“ , nufilmuota 2021, Youtube vaizdo įrašas, 10:21 – 13:38 , paskelbta „RTI Englis“, 2021 m. gruodžio 2 d., https://www.youtube.com/watch?v=ZseSpMN8F_8

m. opozicijoje buvę Seimo nariai Laurynas Kasčiūnas, Mantas Adomėnas, Audronius Ažubalis, Žygimantas Pavilionis, Ingrida Šimonytė ir Vytautas Bakas, kurie įregistravo rezoliuciją dėl Lietuvos ir Kinijos santykių ateities, tapo pagrindiniais Taivaniečių atstovybės klausimo politikos antrepreneriais, nes tyrime matoma daugiausia ženklų, kad antrepreneriu laikytinas tik M.Adomėnas. Be to, politikos bendruomenėms antagonistinė politika Kinijos atžvilgiu ir kartu glaudesnis ryšys su Taivanu buvo priimtinas, bet politikos bendruomenės dalis, kuri palaiko, pirmiausia yra ne ES institucijos, bet viso Vakarų pasaulio atstovai ir JAV. Nepasitvirtino hipotezė, jog sutelkiančiu įvykiu tapo konfliktas Vilniuje vykusiame mitinge, skirtame palaikyti protestus Honkonge. Nors tai ir yra reikšmingas įvykis Kinijos sugrėsminimo klausimui, bet tai nenulėmė platesnio susidomėjimo Taivanu, todėl sutelkiančiu įvykiu laikoma COVID-19 pandemijaisusiję įvykiai. Taip pat paneigiama hipotezė, kad Kinijos klausimas yra naujas, todėl nėra prarastas visuomenės susidomėjimas visais jo aspektais. Atvirkščiai, politikų nuomone, pasitraukimas iš „17+1“ formato nesulaukė pakankamai visuomenės susidomėjimo. Šis nei neigiamas, nei teigiamas veiksnių vertinimas gal leido plėtoti santykius su Taivanu, atidaryti Taivaniečių atstovybę.

Išvados

Šiame darbe buvo išsikeltas tikslas parodyti, kaip Lietuvoje į politinę darbotvarkę buvo iškeltas Taivano atstovybės atidarymo, pavadinimo klausimas, kokios buvo pagrindinių veikėjų ir institucijų pozicijos. Darbas rėmėsi atliktu kokybiniu tyrimu ir, atlikus išsikeltus uždavinius, leido padaryti šias išvadas:

Pirma, Taivano palaikymo klausimo patekimas į Lietuvos politinę darbotvarkę buvo nulemtas, kalbant J.Kingdon daugelio srovių modelio terminais, politikos lango atsivėrimo politikos srovėje, o ne problemos srovėje. Įvykus Seimo rinkimams, valdančiąją daugumą sudariusioms partijoms atsirado galimybė vykdyti politiką, kuri atitinka partijos ideologiją. Politikos antrepreneriu galima laikyti M.Adomėną. Jam ir kitiems propaguojantiems šią politiką, apeliuojant į nacionalinio saugumo, kuris susidūrus su visuomenės neigiamomis nuotaikomis virto ekonominiu rodikliu, manipuliuojant įvairiais simboliais, Taivano klausimas buvo įtrauktas į Lietuvos politinę darbotvarkę.

Antra, atliktas proceso sekimas parodė, kad sutelkiančiu įvykiu Taivano klausimui tapo COVID-19 pandemija ir laiškas su kreipimusi į Prezidentą dėl Taivano dalyvavimo Pasaulio sveikatos

asamblėjoje. Įkėlimo ir grįžtamojo ryšio komponentus galima išvelgti per naująją Vyriausybės programą ir išstojimą iš „17+1“ formato.

Trečia, politikos srovės komponentų – partijos ideologijos ir visuomenės nuotaikos, tyrimas parodo, kad Taivano palaikymo klausimas buvo aiškiai suformuluotas ir jo buvo siekiama kryptingai. Šios srovės analizė taip pat parodo, jog sprendimas buvo pasiūlytas rinkėjams prieš problemos formulavimą ir iškomunikavimą, net vėliau visuomenei priešinant. Svarbus buvo ir viešosios politikos srovės komponento – politikos bendruomenės itin stiprus palaikymas. Politikos bendruomenėms, pirmiausia ES institucijoms, buvo priimtina antagonistinė politika Kinijos atžvilgiu ir kartu glaudesnis ryšys su Taivanu.

Galiausiai, tyrime remiantis viešos informacijos analize buvo siektaperteikti pagrindinių veikėjų pozicijas ir jų kaitą. Toks tyrimo metodas pasirinktas dėl klausimo naujumo ir jautrumo, vengiant tyrėjo įsikišimo į šiuo metu intensyviai vykstantį procesą, todėl šis darbas įvykiams toliau rutuliuojantis gali padėti pagrindą ateityje atlikti dar išsamesnę analizę, pažvelgiant giliau į priežastinius ryšius, gal remiantis kitakokybinio tyrimo paradigma, pavyzdžiui, interviu metodu. Taip pat tolimesni tyrimai būtų itin aktualūs, jei būtų pažvelgta į šio klausimo europizaciją, t.y. kaip Taivano klausimą Lietuvai, mažai Europos Sąjungos valstybei, pavyko ar nepavyko įkelti į ES politinę darbotvarkę, pakeisti ES politikos kryptį Kinijos atžvilgiu į griežtesnę ir į Lietuvai palankesnę, kokios strategijos buvo naudojamos.

Literatūros sąrašas

Akademiniai šaltiniai ir literatūra:

- 1) Andrijauskas, Konstantinas, “Sino-Lithuanian relations in 2020: shedding the masks?” (Vilnius: Eastern Europe Studies Center, 2020).
- 2) Andrijauskas, Konstantinas, “The Dragon and the knight: China’s growing presence in Lithuania” (Vilnius: Eastern Europe Studies Center, 2020).
- 3) Andrijauskas, Konstantinas „Lietuvos ir Kinijos atsisiejimas Transatlantinio suartėjimo sąlygomis“, (Vilnius: Rytų Europos studijų centras, 2021).
- 4) Andrijauskas, Konstantinas „Lietuvos užsienio politikos diversifikacijos Azijos ir Ramiojo vandenyno regione galimybės: naujų partnerių požiūris į Rusiją“ (Vilnius: Rytų Europos studijų centras, 2021).
- 5) Beach D., Pedersen R. B., *Process-Tracing Methods: Foundations and Guidelines* (Michigan: University of Michigan Press, 2013).
- 6) Béland, D., Howlett, M. “The Role and Impact of the Multiple-Streams Approach in Comparative Policy Analysis” *Journal of Comparative Policy Analysis*, 2016 Vol. 18, No. 3.
- 7) Boruta, Raigirdas „Kinijos sąveika su Vidurio ir Rytų Europa: santykių kryžkelėje?“ (Vilnius: Rytų Europos studijų centras, 2021).
- 8) Brunner, Steffen “Understanding policy change: Multiple streams and emissions trading in Germany”, *Global Environmental Change*, 18 (2008).
- 9) Giedraitytė, Ieva, „Kaip formuojama ES UP. Kinijos atvejis“, ES išorinių santykių seminaras, Vilniaus Universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2021 m. rugsėjo 20 d.
- 10) Hsieh, Pasha L., “Rethinking non-recognition: The EU’s Investment Agreement with Taiwan under the One-China Policy” *Leiden Journal of International Law*, 33, 2020.
- 11) Jones, Michael D., Peterson, Holly L., Pierce, Jonathan J., Herweg, Nicole, Bernal, Amiel, Raney, Holly Lamberta, Zahariadis, Nikolaos “A River Runs Through It: A Multiple Streams”, *The Policy Studies Journal*, Vol. 44, No. 1, 2016.
- 12) Karásková, Ivana, Bachulska, Alicja, Szunomár, Ágnes, Vladislavljev, Stefan, Aleksandra Bērziņa-Čerenkova, Una, Andrijauskas, Konstantinas, Karindi, Liisi, Leonte, Andreea, Pejić, Nina, Šebok, Filip, *Empty shell no more: China’s growing footprint in Central and Eastern Europe* (Praha: ASSOCIATION FOR INTERNATIONAL AFFAIRS (AMO), 2020).
- 13) Kingdon, John W., *Agendas, alternatives, and public policies* (England: Pearson, 2014).

- 14) Matonytė, Irmina, sud., *Lithuania in the global context: national security and defence policy dilemmas* (Vilnius: General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, 2020).
- 15) Neszmélyi, GyörgyIván, “Economic and social factors in Taiwan’s competitiveness with special focus on the Taiwan-EU trade relations”, *Studia Mundi – Economica*, Vol. 6. No. 1., 2019.
- 16) Newman, Edward, Visoka, Gëzim “The European Union’s practice of state recognition: Between norms and interests” *Review of International Studies*, Vol. 44, part 4, 2018.
- 17) Rawat, Pragati, Morris, John Charles „Kingdoms “Streams” Model at Thirty: Still Relevant in the 21st Century?“ *Politics & Policy*, Volume 44, No. 4 (2016).
- 18) Sabatier, Paul A., Weible, Christopher M., sud., *Theories of the policy process* (California: Westview Press, 2014).
- 19) Schoeller, Magnus G., Falkner, Gerda, *Acting in the Shadow of German Hegemony? The Role of Small States in the Economic and Monetary Union (Introduction to the Special Issue)*, German Politics, 2021.
- 20) Sidhu, Gagantika, Gjoni, Iliriana “EU as the global guardian of human rights: myth or reality” *European Policy Review*, Vol. 4, No. 1, 2021.
- 21) Stemler, Steve "An overview of content analysis" *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, Vol. 7 , Article 17, (2000).
- 22) Žydžiūnaitė, Vilma, Sabaliauskas, Stanislav, *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*, (Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2017).

Kiti šaltiniai:

- 1) Abromaitis, Žygintas, LRT TV naujienų tarnyba, LRT.lt, „Lietuvos konfliktas su Kinija tapo sudėtinga dilema Europos Sąjungai: svarbiau Bendrijos vertybės ar ekonominė nauda?“, LRT, žiūrėta 2022 m. sausio 9 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1571727/lietuvos-konfliktas-su-kinija-tapo-sudetinga-dilema-europos-sajungai-svarbiau-bendrijos-vertybes-ar-ekonomine-nauda>
- 2) Abromaitis, Žygintas, LRT TV naujienų tarnyba, LRT.lt, „Pekinos spaudimą pajuto ir „Volfas Engelman“ – partneriams atsakius užsakymus, nutrūko kone dešimt metų trukęs idirbis Kinijoje“, LRT, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1567153/pekino-spaudima-pajuto-ir-volfas-engelman-partneriams-atsakius-uzsakymus-nutruko-kone-desimtmeti-trukes-idirbis-kinijoje>.
- 3) Adomėnas, Mantas „Mantas Adomėnas. Koronaviruso geopolitika“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1164472/mantas-adomenas-koronaviruso-geopolitika>.

4) Adomėnas, Mantas (@Adomenas) “Astonishing Taiwan election results show strong public support for strengthening de facto independence and resisting Chinese pressure”, Twitter įrašas, 2020 m. sausio 12 d.,

https://twitter.com/Adomenas/status/1216155979135348736?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1216155979135348736%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fpublish.twitter.com%2F%3Fquery%3Dhttps3A2F2Ftwitter.com2FAdomenas2Fstatus2F1216155979135348736widget%3DTweet.

5) Adomėnas, Mantas (@Adomenas) „Puiki žinia - Lietuva yra pirma Rytų Europos valstybė, pakviesta prisijungti prie Inter-Parliamentary Alliance on China“, 2020 m. birželio 5 d., <https://www.facebook.com/Adomenas/posts/10223465240158898>.

6) Adomėnas, Mantas (@Adomenas), “TAIWAN HELPS LITHUANIA“, Twitter įrašas, 2020 m. balandžio 20 d., https://twitter.com/Adomenas/status/1252248656687890432?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1252248656687890432%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fpublish.twitter.com%2F%3Fquery%3Dhttps3A2F2Ftwitter.com2FAdomenas2Fstatus2F1252248656687890432widget%3DTweet.

7) Alonderytė, Erika „Skaisgirytė: Lietuva neturi intereso nutraukti santykių su Kinija“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 4 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1471777/skaisgiryte-lietuva-neturi-intereso-nutraukti-santykiu-su-kinija>.

8) Andrukaitytė, Milena „Nausėda: ne Taivaniečių atstovybės atidarymas buvo klaida, o pavadinimas, kuris nebuvo derintas su manim“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1579884/nauseda-ne-taivanieciu-atstovybes-atidarymas-buvo-klaida-o-pavadinimas-kuris-nebuvo-derintas-su-manim>.

9) Andrukaitytė, Milena „Šimonytė: parama Taivanui rodo, kad matome ne tik tai, kas vyksta mūsų pasienyje“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1272094/simonyte-parama-taivanui-rodo-kad-matome-ne-tik-tai-kas-vyksta-musu-pasienyje>.

10) Armonaitė, Aušrinė „Aušrinė Armonaitė. Raudonas drakonas, kurio nemato Lietuvos Vyriausybė“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 1 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1141261/ausrine-armonaite-raudonas-drakonas-kurio-nemato-lietuvos-vyriausybe>.

- 11) Baliukonis, Simonas, Bružaitė, Toma „Kiek kainuoja vertybinė užsienio politika?“ *Tinklaidė „Aktualu“*. Tinklaidės įrašas. 8:30 – 10:29, 2022 m. vasario 22 d., https://www.bernardinai.lt/kiem-kainuoja-vertybine-uzsienio-politika/?fbclid=IwAR31d-nrDdsqe85JuzZ6t2_MD_gYmi-z9Ch4k-jXeklhN4ERtpdxfZo3auQ.
- 12) Beniušis, Vaidotas „Daugiau kaip pusė Seimo narių išsakė paramą Taivanui diplomatiname ginče su Kinija“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1054047/daugiau-kaip-puse-seimo-nariu-issake-parama-taivanui-diplomatiniame-gince-su-kinija>.
- 13) Beniušis, Vaidotas „Patarėjas: Nausėda remia praktinį bendradarbiavimą su Taivanu, bet ne narystę PSO“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1165900/patarejas-nauseda-remia-praktini-bendradarbiavima-su-taivanu-bet-ne-naryste-pso>.
- 14) BNS, „Augant įtampai dėl „Huawei“, S. Skvernelis priėmė Kinijos ambasadorių“, Verslo žinios, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2019/03/20/augant-itampai-del-huawei-s-skvernelis-prieme-kinijos-ambasadoriu>
- 15) BNS „Baltijos šalių parlamentariai susitiko su Taivano prezidentu: Maldeikis išreiškė viltį, kad ryšiai taps dar tvirtesni“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 4 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1552422/baltijos-saliu-parlamentariai-susitiko-su-taivano-prezidente-maldeikis-isreiske-vilti-kad-ryšiai-taps-dar-tvirtesni>.
- 16) BNS, „LPK viceprezidentas: Vokietijos palaikymo nesulauksime santykiuose su Kinija“, LRT, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1582182/lpk-viceprezidentas-vokietijos-palaikymo-nesulauksime-santykiuose-su-kinija>
- 17) BNS „Vyriausybė sutinka euru didinti biudžetinių bazinę algą, minimalius koeficientus“, Delfi, žiūrėta 2022 m. vasario 4 d. <https://m.delfi.lt/lietuvoje/article.php?id=86019005&=1>.
- 18) Delfi.lt, „Vizbaras: produkto negalime eksportuoti ne tik į Kiniją, bet ir Vokietiją, Belgiją, kitas šalis“, Delfi.lt, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.delfi.lt/verslo-pozioris/diskusijos/vizbaras-produkto-negalime-eksportuoti-ne-tik-i-kinija-bet-ir-vokietija-belgija-kitas-salis.d?id=89178271>
- 19) European External Action Service, „EU-China Relations factsheet“, European External Action Service, 2022 sausio 5 d. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/34728/eu-china-relations-factsheet_en.

20) Gaučaitė, Modesta „Rinkimų kompasas. Taivano nepriklausomybė – klausimas, į kurį dalis partijų atsakymą randa sunkiai“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasaris 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1222421/rinkimu-kompasas-taivano-nepriklausomybe-klausimas-i-kuri-dalis-partiju-atsakyma-randa-sunkiai>.

21) Jakučionis, Saulius, Stankevičius, Augustas, Skėrytė, Jūratė, „Taivaniečių atstovybė Lietuvoje pradeda darbą“, LRT, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1545263/taivanieciu-atstovybe-lietuvoje-pradedada-darba>

22) Jursevičius, Deividas „Adomėnas: santykių su Kinija tikrovė paprastesnė ir santūresnė negu dabartinis tonas“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1477668/adomenas-santykiu-su-kinija-tikrove-paprastesne-ir-santuresne-negu-dabartinis-tonas>.

23) Kubilius, Edvardas „Skaisgirytė: Kinija kol kas nerodo noro kalbėtis apie ambasadorių gražinimą“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1514686/skaisgiryte-kinija-kol-kas-nerodo-noro-kalbetis-apie-ambasadoriu-grazinima>.

24) Landsbergis, Gabrielius (@landsbergis) „Apie normalumus ir nenormalumus“, Facebook įrašas, 2022 m. sausio 11 d., <https://www.facebook.com/landsbergis/posts/10215775401098428>.

25) Lapėnienė, Sofija „URM viceministras pripažįsta – viena Kinijos atsako galimybė nebuvo numatyta“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1584228/urm-viceministras-pripazista-viena-kinijos-atsako-galimybe-nebuvo-numatyta>

26) Laukagalis, Mindaugas „Nausėda Glazge teigia su Bidenu kalbėjęs apie santykius su Kinija – paprašė paramos Kinijos politikos klausimu“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1533085/nauseda-glazge-teigia-su-bidenu-kalbejes-apie-santykius-su-kinija-paprase-paramos-kinijos-politikos-klausimu>.

27) Lau, Stuart „POLITICO China Direct: Superpowers in town — Lithuanian lions — British dependencies“, Politico, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.politico.eu/newsletter/china-direct/politico-china-direct-superpowers-in-town-lithuanian-lions-british-dependencies/>.

28) Lietuvos Respublikos Seimas, *Seimoresoliucijos „Dėl Lietuvos ir Kinijos santykių“ projektas*, Vilnius, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/62656bf0289a11ea8f0dfdc2b5879561?positionInSearchResu>.

29) LRT (@LRT), „Ryto garsuose“ – interviu su ekonomikos ir inovacijų ministre Aušrine Armonaite“, Facebook vaizdo įrašas, 2022 m. sausio 11 d., <https://www.facebook.com/LRT.LT/videos/460018499069010>.

30) LTA, LRT RADIJAS, LRT.lt, Pakėnienė, Roma, BNS, „Landsbergis apie Kinijos trikdžius Lietuvos verslui: dėl to oficialiai kreipsimės į Europos Komisiją“, LRT, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1556300/landsbergis-apie-kinijos-trikdzius-lietuvos-verslui-del-to-oficialiai-kreipsimes-i-europos-komisija>.

31) Maldeikis, Matas „Matas Maldeikis. Lietuvos vertybinė užsienio politika – ir įžvalgi, ir atsiperkanti (atsakymas Kęstučiui Girniui)“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 4 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1517853/matas-maldeikis-lietuvos-vertybine-uzsienio-politika-ir-izvalgi-ir-atsiperkanti-atsakymas-kestuciui-girniui>

32) Maldeikis, Matas „Matas Maldeikis. Plačiai užmerktos akys: ką švenčiame, kai sveikiname Kiniją?“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1106590/matas-maldeikis-placiai-uzmerktos-akys-ka-svenciname-kai-sveikiname-kinija>.

33) Maldeikis, Matas (@MatasMaldeikis) „I disagree with my President @GitanasNauseda“, Twitter įrašas, 2022 m. sausio 4 d., https://twitter.com/MatasMaldeikis/status/1478369319792914433?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1478369319792914433%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1 &ref_url=https%3A%2F%2Fpublish.twitter.com%2F%3Fquery%3Dhttps3A2F2Ftwitter.com2FMatasMaldeikis2Fstatus2F1478369319792914433widget%3DTweet.

34) Maldeikis, Matas (@MaldeikisMatas) „Kinijos Respublika (Taivas) informuoja, kad šiandien Vilniuje atidaro savo atstovybę“, Facebook įrašas, 2021 m. lapkričio 18 d., <https://www.facebook.com/maldeikismatas/posts/404027114583482>

35) Maldeikis, Matas (maldeikismatas) „Šiandien Taivas paskelbė apie atstovybės Lietuvoje atidarymą“, Facebook įrašas, 2021 m. liepos 20 d., <https://www.facebook.com/maldeikismatas/posts/311168083869386>.

36) Maldeikis, Matas (@maldeikismatas) „Viešoje erdvėje užsienio politika pas mus paraštėse, todėl vis dar“, Facebook įrašas, 2021 m. gegužės 23 d., https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=287913112990279&id=110943557353903.

37) Masiokaitė-Liubinienė, Austėja „URM vadovas Landsbergis: siekiama, kad Kinijos ambasadorius grįžtų į Vilnių“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d.,

<https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1466982/urm-vadovas-landsbergis-siekiami-kad-kinijos-ambasadorius-griztu-i-vilniu>.

38) Pankūnas, Gytis „Landsbergis: visi veiksmai dėl Taivaniečių atstovybės atidarymo su prezidentu buvo derinti“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1581276/landsbergis-visi-veiksmai-del-taivanieciu-atstovybes-atidarymo-su-prezidentu-buvo-derinti>.

39) Pankūnas, Gytis „Prezidentas apie Taivano atstovybės pavadinimo keitimą: turime pasiekti, kad mūsų verslas nepatirtų nuostolių“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1599339/prezidentas-apie-taivano-atstovybes-pavadinimo-keitima-turime-pasiekti-kad-musu-verslas-nepatirtu-nuostoliu>

40) Pavilionis, Žygimantas (@zygispavilionis) „Komunistinė Kinija, pasirodo, rinko informacija ir apie mane“, Facebook įrašas, 2020 m. spalio 8 d., https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2857153774608352&id=1379660959024315.

41) Pavilionis, Žygimantas (@zygispavilionis), „Taivano atstovai Vašingtone mus pasitiko su milžiniška pagarba ir kaukėmis "Ačiū, Lietuva!"“, Facebook įrašas, 2021 m. rugsėjo 13 d., https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=3148483588808701&id=1379660959024315.

42) Reivytytė, Elzbieta, ELTA, „Lietuva pasitraukė iš Kinijos „17+1“ bloko Rytų Europoje, tai daryti ragina ir kitas ES šalis“, LRT, 2022 sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1415203/lietuva-pasitrauke-is-kinijos-17plus1-bloko-rytu-europoje-tai-daryti-ragina-ir-kitas-es-salis>

43) Stankevičius, Augustas, BNS, „Įtampa tarp Lietuvos ir Kinijos: tuzinas svarbiausių įvykių, atšaldžiusių santykius“, LRT, 2022 sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1549686/itampa-tarp-liuovos-ir-kinijos-tuzinas-svarbiausiu-ivykiu-atsaldziusiu-santykius>.

44) Stankevičius, Augustas „Landsbergis: didelė dalis produkcijos, kuri keliavo į Kiniją, tikrai atras savo rinkas“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1612423/landsbergis-didele-dalis-produkcijos-kuri-keliavo-i-kinija-tikrai-atras-savo-rinkas>.

45) Šakyatė, Julija „Adomėnas: užsimerkdama prieš Kiniją Lietuva išduoda savo istoriją ir didžiausią partnerę“, LRT, žiūrėta 2022 m. vasario 5 d.,

<https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1168468/adomenas-uzsimerkdama-pries-kinija-lietuva-isduoda-savo-istorija-ir-didziausia-partnere>.

46) Taiwan Insider (@TaiwanInsider) “Lithuanian MP @MatasMaldeikis tells @TsoNatalie why #Lithuania is still standing with #Taiwan” Twitter vaizdo įrašas, 2022 m. sausio 20 d., <https://publish.twitter.com/?query=https%3A%2F%2Ftwitter.com%2FTaiwanInsider%2Fstatus%2F1484133385564200960&widget=Tweet>.

47) Užsienio reikalų ministerija „Dėl Kinijos sprendimo negražinti ambasadorių“, URM, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/del-kinijos-sprendimo-negrazinti-ambasadoriu>.

48) Užsienio reikalų ministerija „Lietuva skiria humanitarinę pagalbą Taivanui“, URM, žiūrėta 2022 m. vasario 3 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/lietuva-skiria-humanitarine-pagalba-taivanui>.

49) Užsienio reikalų ministerija „L. Linkevičius aptarė Taivano dalyvavimą Pasaulio sveikatos organizacijoje“, URM, žiūrėta 2022 m. vasario 6 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/l-linkevicius-aptare-taivano-dalyvavima-pasaulio-sveikatos-organizacijoje>.

50) „Faktai ir nuomonės. Kiek mums kainuos diplomatinis karas su Kinija? “ nufilmuotas 2021, Delfi.lt vaizdo įrašas, 34:39-35:13, paskelbta „Delfi.lt“, 2021 m. rugpjūčio 26 d. , https://www.delfi.lt/video/laidos/faktai-ir-nuomones/faktai-ir-nuomones-kiek-mums-kainuos-diplomatinis-karas-su-kinija.d?id=88041421&fbclid=IwAR3NOoEhW3W0SHlz8YsK-xt0-5hT_frMLXuV8K-zYsXqRAIeh8t6ntT5zyA

51) „Talking with Lithuania | Taiwan Insider | Dec. 2, 2021 | RTI“ , nufilmuota 2021, Youtube vaizdo įrašas, 6:31 – 7:43, paskelbta „RTI Englis“, 2021 m. gruodžio 2 d., <https://www.youtube.com/watch?v=ZseSpMN8F8>.

52) 15min, „Lietuvos atstovybė Kinijoje – tuščia: diplomatai grįžo namo“ , 15min, žiūrėta 2022 m. sausio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lietuvos-atstovybe-kinijoje-tuscia-diplomatai-grizo-namo-56-1614120>.

Summary

This paper examines the establishment of closer ties between Lithuania and Taiwan in 2021 and the inclusion of the issue of Taiwanese representative office in Lithuania, representative office name on the Lithuanian political agenda, based on John Kingdon's multiple stream framework. It also considers the general change in foreign policy towards China after 2020 Elections to the Parliament of the Republic of Lithuania and its impact on the inclusion of Taiwan and Taiwanese representative office question on the Lithuanian political agenda. Additionally, changes in the positions of key players in the event of a dispute over the name of the Taiwanese representative office are also examined.